

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 13 NOVEMBER 1918

No. 150

**Stoomvaart-Maatschappij
NEDERLAND**
AMSTERDAM.

**Stoomvaart-Maatschappij
ROTTERDAMSCH LLOYD**
ROTTERDAM.

TIJDELIJKE MAILDIENST
JAVA—SAN FRANCISCO vice versa
via
Singapore, Hongkong, Manilla, Nagasaki
en Honolulu.

VRACHTBOOTENDIENST
van Java naar San Francisco vice versa, in
vereniging met de Java-China-Japan Lijn.

JAVA—NEW YORK LIJN.
Geregelde vrachtbootendienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, via
het Panama-Kanaal, in samenwerking
met andere Maatschappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN.
Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

De N. V. Hypothecaire Credietbank
Anna Paulownastraat 113
's-GRAVENHAGE

verstrekt credieten onder hypothecair ver-
band. Geeft uit 5 % voor hoofdsom en
rente verzekerde schuldbrieven in coupures
van f 1000,—, f 500,— en f 100,—.

De Directie,
Mr. J. J. BERGSM.A.
C. PLOKHOOF.

F. & W. VAN DAM
Makelaars in Assurantiën
Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
alle Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

**N. V. Furness' Scheepvaart-
en Agentuur Maatschappij**

ROTTERDAM—AMSTERDAM

Telegram-Adres: „FURNESS”
Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744/47
" " AMSTERDAM N 5866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expeditieuren, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assurateurs etc.

Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsloadingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:
*BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10/14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijks
*MIDDLESBROUGH elken Zaterdag
*STOCKTON ON TEES elken Zaterdag
*SUNDERLAND elken Zaterdag
*ALEXANDRIE elke 2/3 weken
*CANADA (via Londen) elke 10 dagen
*AUSTRALIE (via Londen) elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) elke 14 dagen
*CUBA (via Liverpool) elke 10 dagen

Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.

* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale
Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes	Mauritskade
Delfshaven	Bezuidenhout
Feijenoord	Kneuterdijk
Glashaven	Naaldwijk
Schiëdam	Rijswijk
Vlaardingenv	Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN

f 66.000.000,—

**NATIONALE
BANKVEREENIGING**

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Almelo, Alphen a. d. R., Am-
foort, Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barne-
veld, Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den
Burg (Texel), Coevorden, Culemborg, Delft,
Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht,
Drachten, Ede, Emmen, Franeker, Gelder-
malsen, Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo,
Groningen, Haarlem, Harlingen, Heeren-
veen, Den Helder, Hengelo (O.), Hooge-
veen, Hoogezand, Hulst, Katwijk, Leeuwar-
den, Leiden, Lochem, Meppel, Middelburg,
Nijmegen, Oostburg, Purmerend, Schagen,
Schoonhoven, Sliedrecht, Sneek, Stads-
kanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn,
Utrecht, Veendam, Veenendaal, Vlissingen,
Wildervank, Woerden, IJmuiden, Zeist,
Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht.

KAPITAAL EN RESERVEN

f 7.200.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte
van Binnenlandsche Credietbrieven,
waardoor in ruim 80 plaatsen in Nederland
gelden franco kunnen opgenomen.

**ZUID-NEDERLANDSCHE
HANDELSBANK**

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

Belast zich met
de behandeling van alle bankzaken
SAFE DEPOSIT

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N.V. W. van Driel's Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditieus, Zeebevrachtingsagenten

Telegramadres: FIAT.

Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditieus en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN

„CALVE-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

HEEMAF

Telefoon Nos. 54, 82 en 119

HENGELO

Telegram-Adres: HEEMAF-HENGELO

**ELECTRISCHE
APPARATEN EN
INSTRUMENTEN**

**ELECTRO-
MOTOREN EN
GENERATOREN**

COMPLETE ELECTRISCHE INSTALLATIES

MAATSCHAPPIJ

voor

**Scheeps- en Werktuigbouw
„FIJENOORD”
ROTTERDAM**

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelley-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

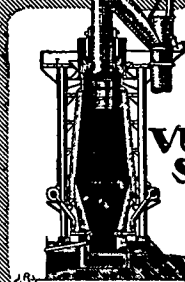
Een polis der

NILLMIJ

van 1859

's-Gravenhage, Veenestraat 1

geeft volledige
zekerheid en rust.

**CANOV-
HERFKENS****HOOG-
VUURVASTE
STEENEN****VENLO****PRACTISCH EFFECTENBOEK**

Prijs f 1,25

NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ, R'DAM

The Standard Bank of South Africa, Ltd

ROTTERDAM - 15 COOLSINGEL

Telegr.-Adres: Africorum

(HOOFDKANTOOR: 10 CLEMENTS LANE, E.C. 4, LONDON)

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL.	Fl. 12,— = £ 1.
GESTORT KAPITAAL.	Fl. 74.329.200,—
RESERVEFONDS	Fl. 18.582.300,—
NIET GESTORT KAPITAAL. . . .	Fl. 24.000.000,—
	Fl. 55.746.900,—
	Fl. 98.329.200,—

Meer dan 250 Kantoren
in Zuid-Afrika
en elders.

**Behandeling van
alle Bankzaken.**

Vertegenwoordigers en
Correspondenten
over de geheele Wereld.

ROTTERDAMSCH SCHEEPHYPOTHEEK BANK

Wijnhaven 94a

Tel. No. 7846

De Bank geeft uit 5¹/₂ pCt. PANDBRIEVEN

in stukken van f 5000,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,—

De Directeur, Mr. W. C. MEES

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 12.760.286,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM - Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in NEDERLANDSCH-INDIË:

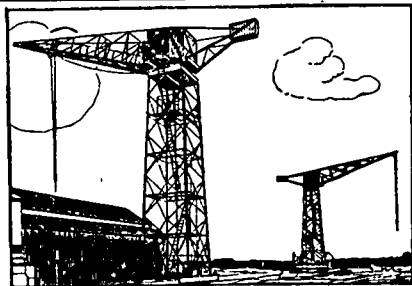
BATAVIA, SOERABAIA, SAMARANG, MEDAN en andere voornamelijk plaatsen.

Vestigingen in de STRAITS-SETTLEMENTS, BRITSCHE-INDIË en CHINA:

SINGAPORE, PENANG, RANGOON, HONGKONG en SHANGHAI.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscrédietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie.
Rotterdam
Ijzerbouw - Lijsten - Kranen

Bank-Associatie
Wertheim & Gompertz 1834 en Credietvereniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000,—

Twintig Kantoren.

HAARLEMSCH BANKVEREENIGING

HAARLEM, AALSMEER, BEVERWIJK, BLOEMENDAAL, EDAM, HILLEGOM,
HOOFDDORP, LEIDEN, LISSE, PURMEREND, IJMUIDEN, ZANDVOORT.

Volgestort Kapitaal f 4.050.000,—

Reserve f 850.000,—

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

ROTTERDAM — DELFT — SCHIEDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 13 NOVEMBER 1918

No. 150

INHOUD

	Blz.
HET SCHELDEVRAAGSTUK door <i>Prof. Dr. H. T. Colenbrander</i>	999
De Amsterdamsche Geld- en Fondsenmarkt	1001
Het ingehouden Dubbeltje en wat daaraan vast zit (boterprijs)	1002
Concentratie van het Hypotheekbankbedrijf	1004
De Binnenvaart in de Crisisjaren	1004
Sociale Verzekering en de particuliere Werkgevers door <i>Dr. B. Turksma</i>	1006
Mededeelingen in zake het financieel beleid der Regeering	1008
AANTEKENINGEN:	
Progressie in zake belastingen en verplichte deelneming in leeningen door <i>G. M. Boissevain</i>	1009
Arbeidsbemiddeling door de Gemeente-Arbeidsbeurs te Amsterdam	1009
De Webb Bill	1010
Aanteekeningen in zake den economischen toestand van Australië	1011
INGEZONDEN STUKKEN:	
Onze Staatsleeningen door <i>Ir. J. van Dusseldorp</i>	1012
do. door <i>Mr. R. J. H. Patijn</i>	1013
do. door <i>J. Mees P.Rzn.</i>	1014
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	1015
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1015—1022
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 12,—. Buitenland en Koloniën f 14,— per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

BERICHT.

Herhaaldelijk bereikt het Secretariaat, van de zijde van bibliotheken en andere lichamen, het verzoek om bemiddeling voor het verkrijgen van den jaargang 1916 der „Economisch-Statistische Berichten”, waarvan geen exemplaren meer ter beschikking zijn. Houders van dezen jaargang, die bereid zijn daarvan afstand te doen, worden derhalve verzocht zich bij het Secretariaat bekend te willen maken, opdat de gelegenheid geboden zal zijn, aanvragers met hen in verbinding te brengen.

11 NOVEMBER 1918.

De geldmarkt werd de afgelopen week regelmatig ruimer. De prolongatierente bleef nog onveranderlijk 4 pCt. noteeren; op verschillende dagen bestond er echter een sterk aanbod van geld en was er neiging om ook lager af te geven. Vooral de vraag naar callgeld was beduidend geringer. Ook voor particulier disconto was er ruimer geld beschikbaar, vooral in de tweede helft der week, zoodat de koers iets afbrokkelde en enkele niet te groote posten eersterangspapier voor 3¼ pCt. plaatsing konden vinden. In den regel moest echter voor prima papier 3⅜ à 3½ pCt. bewilligd worden en konden gemeentewissels niet onder 3⅝ à 3⅞ pCt. ondergebracht worden.

* * *

In den weekstaat van de Nederlandsche Bank zijn nog geen groote veranderingen te bemerken; de cijfers wijzen er evenwel op, dat de terugvloeiing van de voor de maandwisseling noodig geweest zijnde gelden reeds flink is begonnen. De omloop van bankbiljetten kon met 7 millioen inkrimpen en de rekeningcourant-saldi van anderen met 10 millioen toenemen. Ook de beleeningen werden minder, ongeveer 9 millioen. Het eenige cijfer, dat nog in ongunstigen zin veranderde, was dat van de binnenlandsche wissels. Een vermeerdering van 13 millioen valt hier op te merken, welke echter geheel komt ten laste van de schatkist, daar de regeering voor een gelijk bedrag schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank direct heeft ondergebracht.

* * *

Ondanks de buitengewone politieke gebeurtenissen waren de schommelingen op de wisselmarkt deze berichtsweek niet bijzonder groot. De ententewissels waren vaster gestemd en konden 1 à 1½ pCt. rijzen. Ook de koers voor Weenen toonde neiging zich iets te herstellen. Marken waren daarentegen flauwer, hoewel de daling geen groote afmetingen aannam. Neutrale wissels tamelijk stationnair.

HET SCHELDEVRAAGSTUK.

Of de Entente het, zoogenaamd ten behoeve van België, stellen zal?

Het is een oud vraagstuk, dat er aan herinnert, dat Nederland zich, ten aanzien van het Zuiden, nimmer ten eenenmale desinteresseeren kan. In 1648 had het gemeend van wél. Het ontvolg België den toegang tot de zee en liet het vervolgen aan Spanje over. Maar dit van het wereldverkeer afgesneden België blijkt te arm en te zwak, om zich te kunnen verdedigen tegen Frankrijk. Nederland moet het in militairen

zin in zijne macht brengen, door de Barrière. De Oostenrijkers laten zich die welgevallen, doch met klimmend ongenoege; en eindelijk zendt een Oostenrijksch vorst de Nederlandsche garnizoenen zonder omwegen naar huis, en rammelt tegelijk aan de gesloten deur der Schelde. Voor een occupant met normale aanspraken hadden wij België onbewoonbaar gemaakt, zooals in 1792, wanneer de Fransche sansculot den Oostenrijker voor een korte poos vervangen komt, het Scheldecreeet der Nationale Conventie ons onmiddellijk beduidt. In 1794 keeren de Franschen terug, en is het met ons voorrecht der Scheldesluiting voor altijd gedaan.

Die de Scheldehaven bezit en deze, zooals Frankrijk toen, te beveiligen heeft tegen een aanval, wil ook den Scheldemond hebben. Aan de Bataafsche Republiek vertrouwde Frankrijk de verdediging van dien mond niet toe. Het ontnam dien vazalstaat onmiddellijk Zeeuwsch-Vlaanderen en nam — want het had het voor het nemen — bovendien het recht om bezetting te houden in Vlissingen. Als 1809 heeft bezeten, dat het bezit van Vlissingen onvoldoende is om een aanvallende buiten te sluiten, neemt Napoleon er heel Zeeland en ook den Brabantschen oever der Zeeuwsche stroomen bij.

Er zijn in het Scheldevraagstuk, zooals het zich tijdens den huidige wereldoorlog heeft voorgedaan, elementen, die aan de situatie van Napoleon's tijd sterk herinneren. In 1914 geraakte Antwerpen in handen eener macht, die wenschen moest het als aanvalsbasis tegen Engeland te kunnen gebruiken; sedert kon bij Engeland de wensch worden verondersteld den vijand zoo mogelijk in Antwerpen te treffen. Het verschil met den Franschen tijd is, dat de macht, die zich nu in Antwerpen kwam vestigen, niet tegelijk ook Nederland vermeesterde, integendeel Nederlands territoriale rechten ontzag, en het daardoor Engeland mogelijk maakte, dit eveneens te doen.

Is deze toestand, die van October 1914 tot heden bestaan heeft, te beschouwen als van voorbijgaanden aard, of van blijvend karakter?

Stel het geval, dat, om welke reden ook, het behoud van Nederlands onzijdigheid voor een van beide oorlogvoerende partijen, of voor beide tegelijk, geen belang meer oplevert, dan blijft Nederland aan den Scheldemond alleen ongemoeid, indien het dien verdedigen kan.

In eene brochure van den heer J. H. Deibel, „De Scheldekwestie” (Amsterdam, Sept. 1916) is met groote duidelijkheid aangetoond, dat geen afstand van Zeeuwsch-Vlaanderen Nederland uit deze moeilijkheden kan redden. De vaargeul toch raakt telkens den noordelijken oever. De bezitter van Zeeuwsch-Vlaanderen bezit dus nog geen Scheldegrendel; om dien te leggen is het bezit van Walcheren en Beveland, van heel Zeeland tusschen de beide Scheldearmen noodig.

Willen wij aan de genoemde moeilijkheid dus niet blootstaan, wij zouden Zeeland moeten opofferen, en wat koopen wij daarvoor? *De vergroting van de kans, dat gelijke moeilijkheid als wij trachtten te ontvlieden aan de Schelde, zich eerlang zou voordoen aan den Hoek.*

Een Nederland, dat zijn positie aan de riviermonden aantasten laat, blijft geen Nederland meer. Een Staat renonceert niet straffeloos aan het beginsel van zijn wording. Den onzen hebben wij, door eigen inspanning en de gunst van het lot, aan de riviermonden kunnen vestigen in een tijd, dat wij nòch hoogerop aan de Schelde, nòch hoogerop aan den Rijn, met sterke politieke formaties te rekenen hadden. Die tijden zijn veranderd; wat eenmaal enkel voorrecht was is nu eene positie van zware verplichting geworden. Wij beheerschen de monden van Rijn en Schelde niet meer, om die rivieren in vreedstijd enkel te gebruiken en te laten gebruiken in zoover het ons past. Het artikel der Weener Congresacte, dat de vrije vaart „sous le rapport du commerce” bedingt op ge-

bied scheidende of door meer dan één gebied vloeiende rivieren, behoort voor altijd tot het publiek recht van Europa. Dat artikel belet ons de sluiting voor de handelsvaart; het laat ons het recht tot sluiting voor oorlogsvaartuigen. Het recht; noemen wij het liever den duren plicht. Zullen de hoogerop aan in Nederland uitmondende rivieren gelegen staten er in berusten, dat de monden aan een ander behooren, dan moeten zij het vertrouwen behouden, dat wij kunnen verhinderen, dat die monden tot invalspoorten tegen hen kunnen worden gebruikt. Evenzeer moeten de bewoners der tegenovergelegen kust kunnen blijven vertrouwen, dat die monden geen uitvalspoorten zullen worden tegen hen. Het voortbestaan van een zelfstandig Noord-Nederland in het Europa van morgen is tot dezen prijs, en als wij, door afstand van een deel van ons historisch gebied, op dien prijs zouden zoeken af te dingen, ondermijnen wij enkel het geloof aan onze macht en onzen wil, om dat gedeelte onzer taak te vervullen, dat ons ook dan nog resten zou.

Want wie een Noord-Nederland construeert, construeert deze taak mede. Het is leerrijk de entente kaartjes nog eens in te zien, waarop, in het eerste jaar van den oorlog, tot prijs voor een afgestaan Zeeuwsch-Vlaanderen, ons land met Oost-Friesland bedacht werd. De taak, die men ons ontnemen wilde aan den mond van de Schelde, kregen wij onmiddellijk terug aan den mond van de Eems. Wij erkennen echter die taak alleen ten opzichte van het gebied, dat de historie ons met onze Noord-Nederlandsche eigenaardigheid heeft laten vervullen, het gebied, waaraan onze nationale herinneringen verknocht zijn. Tot dat gebied behoort Zeeland; tot dat gebied behoort Oost-Friesland niet.

Wij zijn in het gelukkig geval, dat wij het verwerpen ook van geen duimbreed andermans grond behoeven te beschouwen als een levenskwestie voor onzen Staat. Wij zoeken geen vergroting; wij wijzen ze af, in het nuchter besef, dat niemand ze ons aan zou bieden om niet. Evenmin willen wij het geringste stuk van onzen historischen grond verliezen, omdat wij overtuigd zijn van onze trouw aan de verplichtingen, die het bezit van dien grond ons tegenover Europa oplegt.

Overtuigd van onze trouw; zeg ik daar niet te veel?

Er is, een paar jaren vóór den oorlog, een Europeesch perskabaal geweest over Vlissingen, dat nimmer in dien vorm had kunnen ontstaan, als wij zonder ophouden onze plichten indachtig waren geweest.

Dat de Scheldemond zonder grendel zou moeten zijn tegen oorlogsschepen, is toen van Entente-zijde beweerd op grond van het tractaat van 1839, dat niets doet dan, voor de Schelde in het bijzonder, naar de straks aangehaalde bepaling van de Weener Congresacte verwijzen. Eene bewering, in de collegezaal gemakkelijk te wederleggen. Het Europeesch debat in dagen van spanning heeft evenwel niet plaats in eene collegezaal, maar op een rumoerige markt, waar het hartstochten zijn, die de argumenten ingeven.

De alles beheerschende hartstocht was, in het Europa van 1910—'11, de argwaan geworden. In het plan tot den bouw van een fort te Vlissingen werd een Duitsche manoeuvre gezien, aan gezeglijk Nederland gedictéerd. Had Nederland zelf, in den loop der tijden, den grendel niet laten verroesten, hij had in 1911 niet opnieuw behoeven te worden gelegd, en alle aanleiding tot het kabaal ware vervallen. Want dat de feitelijke onsluitbaarheid der Schelde een noodzakelijk toebehoor zou zijn van den in 1839 geschapen toestand is een bewering *pour le besoin de la cause*, indien er ooit een geweest is. In 1839 was en bleef Vlissingen bewapend met middelen, die voor dien tijd toereikende waren; over die geheele zaak is toen geen woord gevallen. Wij zelf hadden, door ons na '66 en '70 in één richting blind te turen, tijdelijk het gezicht op het geheel onzer verplichtingen verloren,

tot de situatie uit het begin der 20ste eeuw er ons weder aan herinneren kwam.

Die uit het tractaat van 1839 het verbod tot sluiting der Schelde tegen oorlogsvaartuigen lezen wil, tast niet slechts Nederlands recht aan den mond dier ééne rivier aan, hij raakt den grond van Nederlands bestaan. Wat toch zegt het artikel van 1839, waarop het hier aankomt? Niets anders, dan dat de te Weenen reeds overeengekomen artikelen, artikelen dus, ontworpen met het oog bepaaldelijk op de vaart op den Rijn, van toepassing zullen zijn op de Schelde. Die dus uit die artikelen de onbestaanbaarheid van een Vlissingsch fort leest, kent hij niet tevens, 't zij aan Engeland, 't zij aan Duitschland, beiden onderteeke-naars der Weener Congresacte, het recht toe, de slechting te vorderen van het fort aan den Hoek? Voor de Nederlandsche regeering is in deze geheele zaak slechts één gebod geschreven: verzet tot het uiterste der middelen; staatkundige zoolang het kan; militaire als het moet.

Zal het noodig zijn? Zal Wilson voorbijzien, dat zijne geheele wereldorde staat en valt met de stevigheid der pijlers?

Er zijn er, die van den bodem af geheel nieuw moeten worden opgetrokken. Een werk, dat waarlijk alle aandacht vorderen zal. Moet men zich de moeite verdubbelen door ook af te breken wat, als het Noord-Nederlandsche volksbestaan, geene scheuren vertoont?

De verdediging van den Scheldemonnd zou, in het afgetrokkene, de taak kunnen zijn van een vereenigd Noord- en Zuid-Nederland. Doch slechts in het afgetrokkene. De geschiedenis heeft Nederland en België tot twee gemaakt; zij zijn thans vooral niet minder onderscheiden dan op het oogenblik van het uiteengaan. De lotgevallen van het koninkrijk van Willem I hebben bewezen, dat de poging, de geschiedenis sedert 1572 ongedaan te maken, doodgeboren is. Dat koninkrijk, geschapen door en als waarborg voor Europa, bleek geen bevestiging van, het bleek een gevaar voor Europa's rust. Blijft het Europa van het aanstaande Congres de tweehed van Nederland en België als fundamenteel erkennen (en het is geenszins gebleken, dat het die wegwerken wil), dan heeft het geen mindere aandacht te wijden aan de bestaansvoorwaarden van den Noord-Nederlandschen, dan aan die van den Zuid-Nederlandschen staat. Heeft België door zijn gedrag in deze wereldcrisis het geloof in zijn bestaansrecht verhoogd, ook Nederland zal tot de bevruchting der toekomst in geenen deele kunnen bijdragen, als het zich eerst laat ontmannen.

H. T. COLENBRANDER.

DE AMSTERDAMSCH E GELD- EN FONDSENMARKT.

In No. 147 van dit Tijdschrift komt onder het hoofd „Een Discontomarkt in de Vereenigde Staten” een artikel voor, waarin gewezen wordt op de plannen, welke in de Vereenigde Staten, en in het bijzonder in financieele kringen te New York, worden bearaamd en ten uitvoer gebracht om na den oorlog New York een internationaal financieel centrum te maken, er een discontomarkt te scheppen, terwijl tot nog toe financiering van effectenoperaties in allerlei vorm de hoofdzaak der New Yorker geldmarkt was.

Niet alleen onder de credietoperaties der particuliere bankinstellingen begint de wissel, naar wordt opgemerkt, een aanzienlijke plaats in te nemen, daarnevens zijn er de eerste aanwijzingen, dat zich in New York en wellicht ook in andere Amerikaanse centra een wisselmarkt naar Europeesch model gaat ontwikkelen. De vraag dringt zich nu op, wat zal er na den oorlog in ons land geschieden; hoe zal de geld- en fondsenmarkt, speciaal die te Amsterdam, zich gaan ontwikkelen?

Algemeen bekend is, hoe de Amsterdamsche bankiershuizen en banken een zeer aanzienlijk bedrag aan credieten aan het buitenland hebben verleend, hoe de banken door het uitgeven van nieuwe aandelen haar kapitaal hebben vergroot en zich sterk hebben gemaakt, dat de vlottende middelen in ons land buitengemeen groot zijn.

Terloops is wel eens het denkbeeld geopperd om hier te lande een discontomarkt te scheppen, maar verder werd er niet meer van gehoord. Wellicht, dat het de moeite loont onze geldmarkt eens nader te bezien. Welke beteekenis zal de Amsterdamsche fondsenbeurs — eertijds van groot gewicht — in het internationaal verkeer verkrijgen, zal zij in beteekenis winnen? De omstandigheden, groote bedragen aan vlottende middelen hier te lande, geen vijandige gevoelens jegens onderdanen van andere Staten, zijn gunstig voor een opbloei.

Laten we eerst den fondsenhandel beschouwen. De fondsenhandel ter Amsterdamsche Beurze geschiedt bijna uitsluitend door middel van contante affaires. Volgens art. 3 van het Reglement voor den Effectenhandel van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam, moet de levering van verkochte fondsen plaats hebben, wanneer geenerlei beding omtrent de levering is gemaakt, uiterlijk op den vierden dag na het sluiten van de transactie; is de vierde dag geen beursdag, dan op den daaropvolgenden beursdag.

Wel kent dat artikel ook den niet-contanten handel, den handel op levering; het bepaalt n.l. dat, wanneer verkocht is op levering, de levering moet plaats hebben uiterlijk op den 21sten dag na het sluiten der transactie, of, zoo deze geen beursdag is, op den daaropvolgenden beursdag.

Bovendien vindt men in genoemd reglement een afzonderlijk hoofdstuk over „Tijdaffaires”, de artt. 30—33. „Tijdaffaires worden gesloten,” zegt art. 30, „op voorwaarde van levering op zekeren termijn fixe, of wel, in koopers of verkoopers keuze, van den dag der overeenkomst of van een bepaalden lateren dag tot een insgelijks bepaalden uitersten termijn.” „De meest gebruikelijke termijnen voor tijdaffaires zijn de primo en de medio van iedere maand. De juiste termijnen, rescontredagen genaamd, worden, met inachtneming van de feestdagen, jaarlijks door het Bestuur der Vereeniging vastgesteld.”

De Vereeniging voor den Effectenhandel erkent dus naast den contanten handel den handel op levering en ook den rescontre-handel. Doch, zooals wel bekend verondersteld mag worden, is de geheele handel ter Effectenbeurze gebaseerd op contanthandel, is de geheele structuur van de beurstransacties op dien handel ingericht. Affaires op levering komen bij uitzondering, in bijzondere gevallen, voor en affaires op tijd — op rescontre, door het Bestuur bepaald — alleen bij den handel in aandelen der Nederlandsche Handel-Mij. Van den rescontre-handel in die aandelen wordt veel gebruik gemaakt, niet zoozeer omdat het termijnhandel is, dan wel, omdat die handel verband houdt met het staan van de aandelen van genoemde maatschappij op naam en de voor levering vereischte overschrijving van de aandelen.

Al mag beweerd worden, dat voor buitenlandsche verkooporders een termijn van 4 dagen voor de levering geen onoverkomelijk bezwaar oplevert, het is ongetwijfeld waar, dat een termijn van 4 dagen voor het buitenland kort te achten is en niet bevorderlijk geacht kan worden voor het verkrijgen van orders uit het buitenland. In de practijk wordt aan het bezwaar van niet tijdig voor de levering ontvangen van de verkochte stukken tegemoet gekomen, door het afleveren van stukken uit eigen voorraad, d.w.z. van stukken, onder berusting van de firma of bank, die voor het buitenland verkocht heeft, of door het afleveren van geleende stukken, doch vooreerst is het niet steeds mogelijk stukken uit zgn. eigen voorraad af te leveren, zeer zeker niet voor elken commissionair en

vervolgens heeft het leenen van stukken ook zijn bezwaren.

Aan de voor het buitenland belemmerende bepaling van levering uiterlijk 4 dagen na verkoop, zoude een handel op levering tegemoet kunnen komen, doch al zou die handel geen voor het buitenland belemmerende bepalingen opleveren, dan zouden affaires op levering niet tot de hooge uitzonderingen moeten behoorren, dan zoude de handel op levering even regelmatig, even veelvuldig moeten voorkomen als contant-affaires, zoude er een levendige, ruime markt van koopers en verkoopers op levering moeten gehouden worden, wil de Amsterdamsche Beurs orders uit het buitenland trekken.

De termijn van 21 dagen is, zij terloops opgemerkt, ten opzichte van orders uit Europeesche landen eerder te lang dan te kort; zulk een lange termijn brengt groote risico's voor de handelende partijen mede; ook voor orders uit de Vereenigde Staten is zulk een lange termijn niet noodig, voor orders uit Zuid-Amerika (een toekomstdroom wellicht), uit Indië, is hij te kort.

Zooals gezegd, kent het Reglement voor den Effectenhandel te Amsterdam ook affaires op tijd, de zoogenaamde, welbekende resconte-affaires; doch ter Amsterdamsche Effectenbeurse is dit kennen vrijwel theoretisch en vindt, zooals gezegd, practisch slechts toepassing bij den handel in aandelen der Nederlandsche Handel-Mij.

Het rescontre-stelsel heeft dit voor, dat de verkoop niet voor de levering aan een termijn van vier dagen is gebonden, en heeft bovendien voor op den handel op levering, dat het voorkomt het onnoodig heen en weer zenden van stukken. Het grootste voordeel van dit stelsel is de welbekendheid; de rescontre-handel is in het buitenland — te Londen, Parijs, Berlijn — niet alleen bekend, doch ook van groote uitgebreidheid, vooral op de Londensche Beurs, ja op de Londensche Beurs hebben de tijdaffaires zulk 'n burgerrecht verkregen, dat de fondsenhandel daar grotendeels op resconte geschiedt en het stelsel aldaar onontbeerlijk is geworden.

Voor de Amsterdamsche Effectenbeurs zoude, om een grootere internationale beteekenis te verkrijgen, het invoeren van het rescontre-stelsel — niet alleen theoretisch in het reglement, doch terdege in de practijk toegepast — ongetwijfeld bevorderlijk zijn; door dit stelsel zoude de handel voor buitenlandsche rekening aangetrokken en uitgebreider worden. Wil men die richting inslaan, nu na den oorlog zich, naar het zich laat aanzien, een geschikte gelegenheid voor zal doen, nu na den oorlog elk land alle krachten zal moeten inspannen om zijn handel uit te breiden, dan dient de structuur der Amsterdamsche Effectenbeurs ook ingericht te worden op den rescontre-handel, d.w.z. dan dient in de eerste plaats gezorgd te worden voor een rescontre-bureau.

En bovendien is een ruime handel op rescontre een vereischte, een ruime markt. Is er vooruitzicht op een ruime rescontre-markt? Bedriegen de kenteekenen niet, dan is een bevestigend antwoord niet uitgesloten; de wensch om ook te Amsterdam het rescontre-stelsel ter Effectenbeurse in te voeren toch is niet nieuw, doch dateert reeds van jaren her en is telkens te voorschijn gekomen. Dit steeds wederkerende verlangen doet veronderstellen een behoefte, is een gunstig omen, stelt een ruim gebruik na de invoering in uitzicht.

Van twee ernstige, nog wel recente pogingen om het rescontre-stelsel te Amsterdam in te voeren kunnen we gewagen, één in 1904 en een in 1915; over die pogingen wellicht in een volgend nummer. Die pogingen hebben toen ter tijde niet geleid tot het invoeren van het rescontre-stelsel ter Effectenbeurse te Amsterdam, doch sedert is er veel veranderd en er zal nog veel veranderen.

Is thans; nu ook wij na den oorlog al onze krachten zullen moeten inspannen om onzen handel, zoo 't kan,

uit te breiden, het denkbeeld om ook hier te lande het rescontre-stelsel in te voeren, om op onze Effectenbeurs de gelegenheid te openen voor affaires op rescontre, onze beurs ook daarvoor in te richten, niet waard overwogen te worden? Thans, om na den oorlog gereed te zijn om te profiteeren van de in financieel opzicht, in vergelijking met de oorlogvoerende landen, gunstige omstandigheden, waarin we mogen hopen dan te zullen verkeeren, ten einde den handel ter Amsterdamsche Effectenbeurse een groote uitbreiding te geven door orders voor buitenlandsche rekening, ten einde de Amsterdamsche Effectenbeurs in den internationalen fondsenhandel een voorname plaats te bezorgen.

v. L.—D.

HET INGEHOUDEN DUBBELTJE EN WAT DAARAAN VAST ZIT.

Een medewerker schrijft:

De kwestie der prijzen van de levensmiddelen is er eene, waarover men niet gauw uitgepraat raakt en tijdens de vier crisisjaren heeft ieder op zijn beurt zich van tijd tot tijd daarover recht warm gemaakt. Voor den doorsnee-stedeling was de zaak over het geheel eenvoudig; men moest alleen den uitvoer stil zetten, dan werden de goederen vanzelf goedkoop. Van de zijde der producenten werd op deze stelling tweemaal geantwoord: stilstand van export kan tijdelijk een prijsverlaging bewerken, maar omdat dan beneden-productieprijs gewerkt moet worden, wordt al spoedig de productie geremd: er komt kunstmatige schaarschte en daardoor weer stijging van de prijzen. Bovendien is export het middel om de prijzen voor het binnenland goedkoop te houden: er kan in het binnenland beneden kostprijs geleverd worden, omdat in het buitenland belangrijke winsten gemaakt worden. En daar de landbouw een paar jaar lang de proef op de som leverde en de exportartikelen hier tegen inderdaad zeer billijke prijzen verschaftte, leek de zaak in zijn voordeel beslist.

Wie wat verder keek dan naar het oogenblik, was nog niet zoo heel tevreden over de oplossing, want bij hem kwamen de vragen naar voren: zal het buitenland het mooie spelletje niet van ons afkijken, door voor zijn exportartikelen óók hoge prijzen te gaan vragen; en zal de terugslag niet zooveel erger zijn, indien te eeniger tijd de productie geen export meer toelaat? We weten allemaal, dat het buitenland het spelletje ten slotte nog beter is gaan kennen dan wij en het voor zijn exportproducten ons prijzen heeft doen betalen, waarmee vergeleken de onze spotgoedkoop leken; evencens weten we, dat het eindelijk ook is gekomen tot een zoo goed als totalen stilstand van onzen uitvoer en tal van voor korten tijd ten onzent nog tegen billijken prijs verkrijgbare artikelen thans peperduur zijn.

Het duidelijkst ziet men dit verschijnsel bij de goederen, waarop van Rijkswege geen bijslag gegeven wordt en het allersterkst komt het uit bij de producten, die in den winter in zooveel geringere mate dan in den zomer worden voortgebracht. De boter is daaronder wellicht het mooiste voorbeeld: nog in den zomer van 1917 was de boter tegen goed een gulden per pond verkrijgbaar en iets meer dan een jaar later betalen we bijna vijf gulden per kilo.

Toch is tegen dezen prijs niet het minst aan te merken en is hij volkomen in overeenstemming met den grondprijs van de melk. Alle overgelegde productieberekeningen kwamen hierin overeen, dat de boer in dezen zomer 14 cent en in dezen winter 20 cent voor zijn melk moest ontvangen om zijn bedrijf loonend te kunnen voortzetten; de Regeering is er in geslaagd het met de boeren op een accoordje te goien, zoodat zij zich neer hebben gelegd bij een zomerprijs van 13 en een winterprijs van 18 cent. Welnu, de thans geldende boterprijs is geheel gebaseerd op een melkprijs van 18 cent en daarbij heeft de Regeering er nog terdege rekening mede gehouden, dat in de

winterperiode het vetgehalte der melk gemiddeld hooger is dan in den zomer; zij heeft dan ook aangenomen, dat dezen winter uit 100 L. melk 3¼ K.G. boter verkregen worden tegen 3½ K.G. 's zomers.

Gaat men nu aan de hand van de gegevens: een melkprijs van 18 ct. per L., een boteropbrengst van 3¼ K.G. per 100 L. melk, den boterprijs berekenen — daarbij in aanmerking nemend, dat uit 100 L. melk behalve de boter verkregen worden 85 L. taptemelk en 10 L. karnemelk — dan blijkt merkwaardigerwijs, dat de op dit oogenblik geldende groothandelsprijs nog ruim een dubbeltje beneden productieprijs ligt:

Immers: 100 L. melk kosten	f 18,—
Exploitatiekosten zuivelfabriek, vervoer- kosten melk	„ 1,50
100 L. melk moeten opbrengen	f 19,50
Verkregen worden 85 L. taptemelk	
à 4 ct. =	f 3,40
10 L. karnemelk à 5 ct. =	„ 0,50
	f 3,90
3¼ K.G. boter moeten opbrengen	f 15,60
Productieprijs 1 K.G. boter	f 4,16

De gemeenten betalen aan de zuivelfabrieken slechts f 4,05; derhalve ontvangen de boeren voor hun boter een dubbeltje minder dan met hen was overeengekomen.

Nu passen boeren misschien nóg meer dan andere menschen — ze moeten er trouwens ook vaak hard voor werken — erg op de kleintjes en het ligt dus voor de hand, dat zij dat dubbeltje dus niet zoo maar zullen laten schieten. Natuurlijk doen zij dat ook niet; zij houden hun volle recht op het dubbeltje en zullen dat te eeniger tijd ook oepschen. Zij hebben alleen goedgekeurd, dat de Staat voorloopig dat dubbeltje inhoudt, onder voorwaarde van latere uitkeering, zoo mogelijk met bijbetaling van de billijke rente.

* * *

Om goed te begrijpen, hoe het eigenlijk zit met dat dubbeltje, waarmee zelfs een heel stuk Regeeringsbeleid gemoeid is, moeten we een eind terug.

Toen minister Posthuma dit voorjaar de melkvoorziening regelde, achtte hij het noodig vooral de productie van consumtiemelk te bevorderen, wat naar zijne meening het best kon geschieden door voor deze melk een hooger grondprijs vast te stellen dan voor de tot boter en kaas verwerkte melk. De bedragen werden zoodanig gesteld, dat de consumtiemelker 13 ct. per L. ontving, terwijl de boterboer op niet meer dan 12½ ct. mocht rekenen en de kaasboer op slechts 12 cent.

In den loop van den zomer veranderden de omstandigheden evenwel en maakten de eischen der vetvoorziening het noodig bovenal de boterproductie te bevorderen. Veel melk, die tot nu toe voor consumtie gebezigd werd, moest nu voor boterbereiding dienen; natuurlijk kon de minister langs geen anderen weg zijn doel bereiken dan door toe te zeggen, dat de boterproductie niet minder loonend zijn zou dan het leveren van consumtiemelk. Te eer was er voor die toezegging aanleiding, omdat tengevolge van het lage vetgehalte in de melk gedurende de eerste zomermaanden de boterproducenten voor hun melk in plaats van 12½ ct. per L. niet meer dan 11½ ct. hadden gemaakt. Terecht drongen de producenten er dan ook op aan, dat de Regeering hen in deze tegemoet zou komen en het geleden verlies zou vergoeden. Zij vroegen daarom den boterprijs te verhoozen van f 2,80 per K.G. tot f 3,40 — wat overeenstemt met een melkprijs van 14 ct. — gedurende het resterend gedeelte van den zomer en den winterprijs der boter vast te stellen op basis van een melkprijs van 20 ct. — de boterprijs voor het publiek zou dan boven de f 5 gestegen zijn.

De minister had bezwaar den aangegeven weg te volgen; immers wanneer de boterproductie zooveel loonender werd dan de levering van consumtiemelk,

zou de melkvoorziening gevaar loopen, vooral in den komenden winter en dan was men nog verder van huis. Er moest dus iets anders op gevonden worden om de te kort gedane boterproducenten te helpen en de minister bedacht toen het stelsel van een toeslag op geleverde en nog te leveren boter. De aangegeven weg leek te aanlokkelijker, omdat hij gevolgd kon worden zonder afzonderlijke credietaanvraag bij de Kamers.

Het stopstaan van den boteruitvoer had n.l. geleid tot het vormen van een groote boterreserve in vries- en koelruimten. Deze boter, die evenals alle geproduceerde boter tegen f 2,80 per K.G. geleverd was, zou eerst in den winter gedistribueerd worden en daar de smakelijkheid in niets achter staat bij die van versche boter, was het mogelijk de koelhuisboter te distribueeren tegen den prijs van de winterboter. De op den verkoop van de koelhuisboter te maken winst kon dan aangewend worden om aan de boterproducenten te vergoeden, wat zij door het stellen van den te lagen grondprijs en het te lage vetgehalte in de melk te weinig hadden ontvangen. Er was gemiddeld een 75 ct. per 100 L. melk te weinig ontvangen: den producenten moest dus voor elk tot dusver geleverd K.G. boter 20 ct. worden uitgekeerd, waartoe de minister zich bereid verklaarde.

Er zal van af het oogenblik, waarop de zomermelkregeling in werking trad tot het tijdstip van de toezegging der bijbetaling, een 20.000.000 K.G. boter geproduceerd zijn geworden: met de bijbetaling was dus een bedrag van ca. f 4.000.000 gemoeid.

Deze som nu was zoodanig, dat minister Posthuma het wel de moeite waard achtte na te gaan, of de uitkeering er van niet tevens dienstbaar kon gemaakt worden aan de productie in de toekomst. De f 4.000.000 waren niets anders dan „ingehouden botergeld” en de minister stelde nu voor om ook in den komenden winter „botergeld” in te houden — thans 10 ct. per K.G. —; het totaal der gelden zou uitgekeerd worden, wanneer de boterproducenten in den komenden winter zich bereid toonden de melkvoorziening in goede banen te doen loopen, o.a. daar waar zulks noodig was Regeeringsmelk te leveren. Die levering zou sommige fabrieken tot bedrijfsstilstand doemen, die billijkerwijs vergoed moest worden; vandaar, dat de minister voorstelde in den winter voor elk geleverd K.G. boter een bedrag van f 0,15 uit te keeren, waaruit dan tevens de bedrijfsschade zou vergoed worden. Stelt men de boterproductie in de wintermaanden op 12.500.000 K.G., dan zou de bijslag van 15 ct. per K.G. in den winter een som van ca. f 2.000.000 vereischen; in totaal kregen de producenten dan de beschikking over f 6.000.000. Dit bedrag kon makkelijk gevonden worden uit de winst op de koelhuisboter; men mocht immers aannemen, dat wel een reserve van 7 à 8.000.000 K.G. koelhuisboter gevormd zou kunnen worden.

De producenten aanvaardden de voorwaarden, en ziedaar, waarom zij thans 10 ct. per K.G. boter minder ontvangen dan hun rechtens toekomt. Het ingehouden dubbeltje ontvangen zij te rechter tijd en als het met de bedrijfsschade niet al te bar loopt, blijft er uit den bovendien uit te keeren bijslag van 5 ct. per K.G. nog wel een sommetje over voor rente.

Het denkbeeld van minister Posthuma om door inhouden van een deel van den productieprijs de productie te bevorderen, is in de zuivelwereld in goede aarde gevallen; van hare zijde wordt n.l. aandrang uitgeoefend om het stelsel niet alleen op de boter toe te passen, maar ook op de kaas. Waar met de inhouding van kleine bedragen, die op zichzelf niets beteekenen, ten slotte een zeer aanzienlijke som verkregen wordt, welke verdeeld wordt onder hen, die de Regeeringsmaatregelen steunen, meent men, dat een sterke prikkel ontstaat om met de Regeering mede te werken: immers, men heeft bij slot van rekening dubbel plezier van de getoonde medewerking.

CONCENTRATIE VAN HET HYPOTHEEK- BANKBEDRIJF.

In een zeer lezenswaardige brochure, in 1916 verschenen, over de concentratie van het hypotheekbankbedrijf in Nederland, wijst Mr. Van Maasdijk terecht op het feit, dat ons land bij uitstek is het land van het kleinbedrijf. Dit geldt ook voor het door hem behandelde onderwerp: het hypotheekbankwezen. Versnippering van krachten, onnoodige uitgaven en eene scherpe mededinging zijn volgens hem o.m. daarvan het gevolg. Hij wijst op het feit, dat einde 1914 in geheel Duitschland slechts 36 hypotheekbanken waren, met veel uitgebreider werkring dan hier te lande. Terzelfder tijd telt men er hier niet minder dan 52. Als een der grootste schaduwzijden van de groote versnippering wordt door hem genoemd het feit, dat het voor belegging in pandbrieven beschikbare kapitaal niet in verhouding staat tot het groot aantal banken, zoodat, is eenmaal de vriendenkring van directie en commissarissen uitgeput, het een steeds moeilijker vraagstuk wordt de courantheid der pandbrieven te verzekeren.

Dit nadeel, door den heer Van Maasdijk in 1916 genoemd, is door de algemeene stijging van den rentevoet van zeer urgent belang geworden. Daarbij moet het feit genoemd worden, dat de binnenlandsche industrie-obligatie en niet te vergeten het preferent aandeel ook een deel van de beschikbare kapitalen voor zich zijn komen opeischen. Door een uitlotingspercentage vast te stellen hebben sommige hypotheekbanken getracht den afzet te bevorderen. Andere stelden op de een of andere wijze een conversie in pandbrieven van een hooger rentetype open. Het voornaamste middel om den afzet aan te moedigen bleef verhooging van de plaatsingsprovisie. Op deze wijze werd wel eene zeer kunstmatige plaatsing bevorderd, maar werd niet voorzien in den terugkoop, waar de verkoop bijna geheel buiten de beurs om geschiedt, eene enkele zeer groote hypotheekbank wellicht uitgezonderd. In de officieele notering vindt men opgenomen de pandbrieven van een 55-tal binnenlandsche hypotheekbanken en het is begrijpelijk, dat de vraag naar ieder dezer pandbrievensoorten niet voldoende is, om binnen betrekkelijk korten tijd eene notering zonder steun tot stand te brengen. Wil eene hypotheekbank dus voor het couranthouden harer pandbrieven zorg dragen, dan moet zij zelve, hetzij ter beurze, hetzij direct van den commissionair in effecten, steeds als koper kunnen optreden. Zij moet tevens voorkomen, dat eene eventuele lage notering den afzet harer pandbrieven tegen vaste koersen met uitkeering benadeelt. Waar dergelijke eischen aan eene hypotheekbank gesteld worden, is het begrijpelijk, dat eventuele uitlotingen in het algemeen gesproken, nimmer een grooten omvang kunnen aannemen. Zoowel de plaatsing als de terugkoop vindt dus langs zeer geforceerden weg plaats, waarbij de gewone kwestie van vraag en aanbod geheel omzeild wordt.

Het gevolg van dezen kunstmatigen toestand is dan ook, dat op het oogenblik de koersen van die pandbrievensoorten, welke gesteund worden, aanmerkelijk hooger noteeren dan die van andere, minstens gelijkwaardige, fondsen. Bedriegen niet alle teekenen, dan zal eene stijging van den rentevoet gepaard gaan met een steeds geringer steun der lager rentegevende pandbrieven. Reeds nu zijn er enkele hypotheekbanken wier 4 pCt. pandbrieven geheel zijn vrijgegeven, met het gevolg, dat zij vrijwel onverkoopbaar zijn of tegen koersen van om de 80 pCt., terwijl de pandbrieven van hetzelfde rentetype van geheel gelijkwaardige hypotheekbanken met bijna gelijke aflossingsvoorwaarden nog tegen de 90 pCt. noteeren, dank zij den kunstmatigen steun. Wordt in de toekomst de rentevoet nog hooger, dan zal een steeds grooter deel der huidige pandbrievencirculatie aan het vrije spel

van aanbod en vraag worden vrijgegeven met al de daaraan verbonden gevolgen. Slechts toenemend hooge uitkeeringen zullen nieuwe noodzakelijke uitgaven mogelijk maken, daar het vrijgeven der circulatie aanzienlijke verliezen voor de bezitters beteekent en dus toenemende impopulariteit der pandbrieven veroorzaakt bij het beleggend publiek.

Dit laatste is voor Nederlands welvaart echter ten eerste ongewenscht. Een gezond bouwbedrijf is dringend noodzakelijk en kan niet bestaan zonder een goed geregeld hypotheekbedrijf. In de komende jaren moet een groote achterstand in huizenbouw worden ingehaald. Ontwikkelen de toestanden, zooals zich nu laat voorzien, dan zal hypotheek slechts tegen zeer zware voorwaarden te verkrijgen zijn. Reeds nu zijn er bankiers, welke zeer terughoudend zijn met de plaatsing van pandbrieven, in aanmerking daarbij nemend de hoogst ongezonde wijze van plaatsing.

Het is dus van groot belang, dat naar middelen gezocht wordt ter verbetering. Noodig is een breede markt in pandbrieven, een markt, die in hoofdzaak aan den vrijen loop van vraag en aanbod kan overgelaten worden. Dit laatste is slechts mogelijk voor enkele zeer groote instellingen. Ons land zal nimmer plaatsruimte aanbieden, dan aan een beperkt aantal instellingen van de gewenschte groote. Om dezen toestand te verkrijgen is noodig een verreikende concentratie en het verdwijnen van tal van hypotheekbanken en bankjes en wij gelooven dan ook met den heer Van Maasdijk, dat in ons land deze overtuiging baan breekt. Wil ons land echter ook op dit gebied in de komende jaren in staat zijn aan de gestelde eischen te voldoen, dan moet de concentratie in veel sneller tempo geschieden, dan tot nu toe het geval geweest is. Voor veel hypotheekbanken zal het anders geen concentratie, maar gedwongen liquidatie worden. Voor onze groote bankgroepen is wellicht de mogelijkheid geopend in deze concentratie de leiding te geven.

F. DE B.

[Bovenstaande beschouwingen zullen wellicht bij verschillende onzer lezers bestrijding vinden, niettemin geven wij, overeenkomstig het karakter van dit tijdschrift, aan het artikel gaarne plaatsing. — Red.]

DE BINNENVAART IN DE CRISISJAREN.

Men schrijft ons uit Amsterdam:

Het uitbreken van den wereldoorlog bracht in vele bedrijven plotselinge stagnatie teweeg, die, wat de binnenschipperij betreft, tot het scheppen van een noodtoestand aanleiding gaf. In den herfst van 1914, toen de vrachtenmarkt zich nog regelde naar vraag en aanbod en de aanbidding van lading zeer gering was, was de stemming uiterst gedrukt en werd er nood geleden. Door het sluiten van de vaart op de Eems en den Dollard kwamen tal van schippers, welke vroeger deze wateren hoofdzakelijk bevoeren, naar Amsterdam en dongen aldaar mede naar de toch al zeer schaarsch aangeboden ladingen en drukten daardoor de vrachten.

De Algemeene Schippersbond (A.S.B.), gevestigd te Groningen, nam toen het initiatief te trachten, door samen te werken met andere belanghebbenden, in dien noodtoestand verbetering te brengen. De Amsterdamsche Binnenschipperij, bij dezen Bond niet aangesloten, zag in een gemeenschappelijk streven haar voordeel, zoodat zij zich weldra als eene Amsterdamsche Afdeeling bij den Bond aansloot.

De zetel bleef te Groningen, alhoewel de afdeeling Amsterdam het grootste aantal leden telde. De A.S.B. belegde daarop te Amsterdam eene Vergadering, daarbij eenige autoriteiten, zoowel regeerings als stedelijke, uitnodigende en de Amsterdamsche Scheepsbevrachters-Vereeniging.

Te betreuren is het geweest, dat vertegenwoordigers uit handel en scheepvaart werden thuisgelaten; immers deze Vereeniging van Scheepsbevrachters was niet competent tot het nemen van bindende besluiten,

zonder te zijn gemachtigd door hare principalen uit handel en scheepvaart.

Niettemin kwam men overeen samen te werken tot het tot stand brengen van: 1e. eene beurtregeling, daarmede bedoelende eene eerlijke verdeling van de aangeboden lading onder de momenteel aanwezige schippers; 2e. het vaststellen van een vrachttarief.

Ten slotte bemoeide de Amsterdamsche Expeditie-Vereeniging zich met de zaak, wat ten gevolge had, dat de beurtlijst gehandhaafd bleef en dat men, wat het vrachttarief betreft, tot overeenstemming kwam.

Intusschen was reeds in het voorjaar van 1915, in overleg met de Commissie voor den Graanhandel te Amsterdam, als lasthebster der Regeering, besloten een beurtlijst aan te leggen, voor die schippers, welke in aanmerking wenschten te komen voor ligwerk met regeeringsgraan en werd door B. en W. toegestaan deze lijst op de schippersbeurs op te hangen; deze lijst werd bijgehouden door die twee scheepsbevrachters, welke belast waren met het bevrachten van het regeeringsgraan.

Hoe goed de bedoeling bij het toen ter tijd heerschen van eene besliste werkloosheid onder de schipperij geweest is en ook hoe beslist noodzakelijk uit een billijkheidsoogpunt, spoedig wenschte de schippersbond de regeling in handen te krijgen, waaruit vele moeilijkheden ontstonden.

Er ontstond een splitsing onder de werknemende schippers; de betere elementen, gewoonlijk bekende schippers, welke reeds jaren dezelfde reizen uitvoerden, wilden zich niet schikken naar de slechtere elementen, welke niets te verliezen hadden. Deze toch trachten door middel van de beurtlijst de vrachten willekeurig en ongemotiveerd op te jagen. Het gevolg was, dat vele schippers (de beteren) zich niet meer op de lijst lieten inschrijven en buiten de lijst hunne vracht zochten te verkrijgen. Dit weder was niet naar den zin der onwillige elementen, die niet nalieten zich aan ergerlijke onrechtmatigheden tegenover personen en eigendommen schuldig te maken. Het spreekt vanzelf, dat een en ander niet in het belang der betrokken bedrijven en mitsdien niet in het belang der haven was.

De klachten over de beurtregeling vermeerderden steeds, waarom in October 1915 door de Amsterdamsche Expeditie-Vereeniging aan B. en W. verzocht werd de beurtlijst van de beurs te doen verdwijnen. In November 1915 werd getracht door eene Commissie uit den Handel en den Algemeenen Schippersbond een reglement en statuten vast te stellen. Deze Commissie, die den naam droeg van Regelingscommissie ter bevrachting van binnenschepen te Amsterdam, werd officieel ingesteld. Zij stond onder voorzitterschap van een der leden der Kamer van Koophandel en bestond uit vertegenwoordigers van den graan-, steenkolen- en houthandel, expeditie- en scheepsbevrachtersbedrijf en een gelijk aantal leden van den A.S.B. Deze Commissie scheen aanvankelijk te zullen slagen. Na talrijke vergaderingen kwam een ontwerp van het reglement gereed en werd eene Commissie van Toezicht benoemd, belast toe te zien op de juiste uitvoering van het vastgelegde.

Echter lang duurde de vrede niet en begonnen de moeilijkheden opnieuw: onder protectie van den schippersbond weigerden de schippers plotseling, ofschoon dit jaren lang de usance was, hunne schepen te stuwen. Nadat aan deze bezwaren door de werkgevers was tegemoet gekomen, begon wederom eene willekeurige vrachtopdrijving en werden door de schippers allerlei tot nog toe ongekennde bepalingen gemaakt.

Wel trachtte wethouder Vliegen de partijen nog tot elkander te brengen, doch niets kon baten; het terrorisme nam toe en maakte het doen van zaken onmogelijk. De gevolgen bleven niet uit.

B. en W. gaven order de beurtlijst van de beurs te

doen verdwijnen; de Schippersbond verbood den schippers lading aan te nemen en midden Januari 1917, toen verscheidene booten met regeeringsgraan arriveerden, zaten wij in een vrijwel algeheele schippersstaking. Nadat deze strijd na ongeveer drie weken was beslecht, nam de Gemeente, op verzoek van den A.S.B., de zaak ter hand.

B. en W. benoemden in Februari 1917 eene commissie, bestaande uit een lid der Amsterdamsche Expeditie-Vereeniging, een scheepsbevrachter en twee leden van den A.S.B., welke heeren den Havenmeester van Amsterdam tot hunnen Voorzitter verkozen. De Commissie droeg den naam van „Commissie van Toezicht op de Beurtbevrachting”. De beurtlijst werd hersteld en de bevrachtingen geschiedde onder toezicht van een door de Gemeente aangesteld ambtenaar.

Een korten tijd scheen alles naar wensch te verlopen; wel hoorde men van weerskanten (werkgevers en werknemers) gemopper over de beurtlijst, maar uiterlijk liep het.

Begin Augustus kwam de A.S.B. wederom met iets nieuws op de proppen. Men wilde namelijk naast de bestaande beurtlijst een tweede in het leven roepen en wel met dien verstande, dat op de eene zich inschreven die schippers, welke gewoon waren de binnenwateren te bevaren, op de andere, die schippers, welke vroeger de buitenwateren bevoeren. Wederom waren verscheidene besprekingen en vergaderingen van belanghebbenden hiervan het gevolg. De A.S.B. kreeg echter in deze zijn zin niet en de bestaande toestand bleef bestendig.

Lang duurde de rust echter niet; met het oog op de steeds dunder wordende steenkolen, werden de sleeploonen buitengewoon hoog opgedreven, hetgeen ten gevolge had, dat door het Ministerie van Landbouw, Handel en Nijverheid, op advies van de Afdeling Crisiszaken, Bureau Vervoer, een sleep-tarief voor het geheele Rijk werd vastgesteld. Dit was koren op den molen van den A.S.B.; hogere sleeploonen, dus een welkome gelegenheid om de vracht niet naar rato, doch nog eens extra hoog op te drijven.

Kleine strubbelingen bleven niet uit. Het Ministerie van Landbouw, Handel en Nijverheid, terecht vreezende, dat eene eventuele staking haar geheele distributiebedrijf in de war zou sturen, greep' bijtijds in.¹⁾

Beurtlijsten werden over het geheele land ingesteld; inspecteurs en personeel benoemd, de „Algemeene bevrachtingsvoorwaarden voor de Binnenschipperij” werden vastgelegd. In plaats van de Gemeentelijke Commissie van Toezicht op de Beurtbevrachtingen, welke in November 1917 bedankt werd, trad nu de Handelscommissie, op verzoek van de Afdeling Crisiszaken, benoemd door de Scheepvaart-Vereeniging Amsterdam. Een en ander was ongeveer eind 1917 begin 1918 geregeld.

Sedert dien liepen de bevrachtingen, op enkele uitzonderingen na, op bevredigende wijze van stapel. Onder leiding van de Afdeling Crisiszaken, na overleg met de Handelscommissie te Amsterdam en Rotterdam en den Algemeenen Schippersbond, werden zoewel vrachten als sleeploonen, alsmede liggelden eenige malen verhoogd en zou men meenen, dat ieder reden tot tevredenheid had.

Niet echter aldus; reeds dezen zomer begonnen de schippers met nieuwe eischen, namelijk vrachtopdrijvingen in het algemeen en verhoogingen voor eventueel laag water in de Noordelijke Provinciën. Nu door belanghebbenden en ook van Regeeringszijde deze eischen niet worden ingewilligd, heeft de A.S.B. op zijne Buitengewone Algemeene Vergadering op 16 October j.l. te Utrecht, een ultimatum tot de Regeering gericht, behelzende een bedreiging met

¹⁾ [Men zie ook de bijdrage „Binnenvaart” op pag. 450 in No. 125. — Red.]

algemeene staking per 1 November, indien de eischen niet vóór dien tijd ingewilligd zouden zijn.

Zeer terecht is toen door den Minister van Landbouw, Handel en Nijverheid bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend, om Zijne Excellentie te machtigen eventueel tot vordering van binnenvaartuigen over te gaan, indien dit noodzakelijk mocht blijken.

SOCIALE VERZEKERING EN DE PARTICULIERE WERKGEVERS.

Dezer dagen werd ik door enkele belangstellenden opmerkzaam gemaakt op het artikel „Sociale Verzekering en Particuliere Werkgevers”, van Dr. A. O. Holwerda in No. 145 d.d. 9 October van dit tijdschrift en de daarin aangehaalde brochure van J. L. Kok, „Pensioenregelingen en Pensioenfondsen voor personeel in dienst van particuliere werkgevers”. Men verzocht mij van die zijde, in aansluiting daarmede, ook aan mijne meening over deze aangelegenheid uiting te willen geven.

Het wil mij voorkomen, dat een Verzekeringsmaatschappij, die, naast het risico der geldbelegging, alleen en uitsluitend het risico der meerdere of mindere sterfte voor hare rekening neemt, onmogelijk aan werkgevers, die hun personeel op bevredigende wijze pensioen willen verzekeren, aannemelijke verzekeringsvormen kan aanbieden.

Hare verzekeringsvormen doch, die alleen steunen op sterfttekansen, zijn alleen geschikt voor hen, die van meening zijn, dat het al of niet aangaan van die verzekeringen uitsluitend door die sterfttekansen wordt beheerscht en niet door anderen factoren, zooals invaliditeit, verhooging van tractement, kansen van ontslag, grootte van het gezin enz., factoren, die bij het verzekeren door den werkgevers van het personeel een rol spelen.

Een bevredigende pensioenregeling moet omvatten: a. invaliditeitspensioen; b. ouderdomspensioen; c. weduwen- en weezenpensioen en wel tot bedragen, die verband houden met den levensstandaard bij invaliditeit, ouderdom en overlijden. Deze drie zijn bij wetten voor de staats- en gemeenteamttenaren op behoorlijke wijze geregeld; wellicht niet afdoende, doch daar is de tijd, die daarin vermoedelijk wel verbetering zal brengen. Het zijn deze Rijksregelingen, die door Dr. A. O. Holwerda in genoemd artikel voor werkgevers aan een onderzoek worden onderworpen.

Het invaliditeitspensioen, zooals de wet dit kent, wordt door hem het eerst in beschouwing genomen. Bij een goede regeling, aldus de heer Holwerda, zal blijken de waargenomen invaliditeit gering te zijn, doordat veelal invaliden nog wel in staat blijken bij den werkgever passende arbeid te verrichten, terwijl de overblijvende invaliditeitsgevallen meer bij een ziekteregeling dan bij een pensioenregeling thuis behooren.

In plaats van het weduwenpensioen, zooals de wet dit kent, wordt in overweging gegeven, het personeel bij overlijden te verzekeren voor een kapitaaluitkering, met het doel, om door middel van dit kapitaal de weduwen in den eersten tijd na het overlijden van den echtgenoot te steunen en dus haar in de gelegenheid te stellen zonder dadelijke finantieele zorgen productieven arbeid te zoeken.

Hiertegen kan worden opgemerkt, dat de ervaring bij de gemeente Amsterdam leert, dat het aantal invaliden, die in dienst der gemeente blijven, doordat andere voor hen passende arbeid is gevonden, gering is. In den beginne, toen er nog weinig invaliden waren, gelukte het nu en dan een invalide bij denzelfden of een anderen tak van Gemeentedienst onder te brengen, dit werd, hoe meer invaliden er kwamen, hoe langer hoe moeilijker. De opmerking, dat er gevallen van invaliditeit zijn, die meer in een ziekteregeling dan in een pensioenregeling thuis behooren, moge wellicht juist zijn, deze ziekteregelingen bestaan

nog niet en geven dan in die gevallen geen vermindering van lasten. Eindelijk is het zoeken van productieven arbeid voor de weduwen in vele gevallen niet uitvoerbaar, men denke slechts aan de gevallen, dat een weduwe veel kleine kinderen heeft, ziekelijk of oud is.

Intusschen, wanneer de middelen niet veroorloven een complete regeling op den voet der Rijkswetten, kan men allicht beginnen met het verleen van aanspraak op ouderdomspensioen en een uitkeering in eens bij overlijden. De heer Kok stelt zich in zijn brochure „Pensioenregeling en Pensioenfondsen voor personeel in dienst van particuliere werkgevers” op een geheel ander standpunt.

Het zijn niet de hooge kosten, maar de bepalingen der Rijksregeling zelf, die hem nopen den werkgever te adviseeren, die rijksregeling te verlaten. De Rijkswetgever, aldus de heer Kok, zou verstandig doen, door bij herziening van de pensioenwetgeving en bij samenstelling van de arbeidersverzekeringswetten nota te nemen van de ervaring, in het particuliere verzekeringsbedrijf opgedaan. De pensioenregelingen voor het personeel in Rijks- of Gemeentedienst zijn zeer gecompliceerd. Behalve de sterfttekansen, zijn daarin gediscoteerd allerlei onzekere factoren, die elke verzekeringsinstelling, die hare zaken goed technisch beheert, zooveel mogelijk uit hare grondslagen elimineert. Zoo berust de pensioenverzekering voor de Staats- en Gemeenteamttenaren behalve op sterftte- en invaliditeitskansen, op de kansen van ontslag zonder pensioen, op de kansen van verhooging van het tractement, op de kans, dat de invaliditeit al of niet een gevolg is van een ongeval. Goed ingerichte verzekeringsondernemingen leggen zich er op toe om verzekeringsvormen te bedenken, die zoo eenvoudig mogelijk zijn (gebaseerd op sterfttekansen alleen of gecombineerd met invaliditeitskansen), zooals uitkeering van een constant pensioen of een pensioen, dat jaarlijks met een zeker percentage toeneemt, ingaande over een bepaald aantal jaren of bij vroeger intredende invaliditeit. Ook kapitaalverzekeringen komen veelvuldig voor, zooals uitkeering van een kapitaal bij overlijden of gemengde verzekeringen.

Ten aanzien van deze beweringen zij opgemerkt, dat het sluiten van kapitaalverzekeringen in dezen ongewenscht is. Aan personen, die gewoon waren geregeld een bedrag te ontvangen om in hun onderhoud en dat der hunnen te voorzien, bij invaliditeit of ouderdom in plaats van pensioen een som in eens ter hand te stellen en eveneens aan weduwen, als zij haar verzorger verloren hebben, om daarmede verder in haar levensonderhoud te voorzien, is m.i. zeer af te raden. Verder schijnt het mij moeilijk het rekbare begrip „invaliditeit” zóó te precieseeren, dat botsingen tusschen werkgevers en werknemers aan den eenen kant en verzekeringsmaatschappijen aan den anderen kant kunnen vermeden worden. Het zal den lezer der brochure wel zijn opgevallen, dat de heer Kok, die zoo hevig gekant is tegen het opnemen van onzekere kansen in de verzekering, daaronder de invaliditeitskansen niet rekent, doch deze nu en dan in één adem met de sterfttekansen noemt. Vermoedelijk vindt dit zijn oorzaak hierin, dat hij met mij van meening is, dat de verzekering bij invaliditeit in een behoorlijke pensioenregeling niet mag ontbreken.

Zonder twijfel bevatten de pensioenwetten ingewikkelde bepalingen en ook zulke, die onbillijk werken. Afgezien daarvan, dat de ingewikkelde bepalingen voor een deel een gevolg zijn van toestanden, die zich bij personeel van een werkgever niet of slechts in mindere mate zullen voordoen, is de Staatscommissie inzake het Burgerlijk Pensioenwezen in het leven geroepen, om te trachten die bepalingen te herzien en die wetten eenvoudiger en overzichtelijker te maken. Wanneer echter de heer Kok het ingewikkelde der pensioenwetten motiveert door er op te wijzen, dat die verzekeringen berusten, behalve op sterfte- en

invaliditeitskansen, op de kansen van ontslag zonder pensioen, op de kansen van verhooging van het tractement, dan worden hier twee zaken verward en wel de pensioenbepalingen aan den eenen kant en de wijze van het berekenen van de lasten en baten aan den anderen kant. Zonder twijfel zijn deze grootheden aan sterke schommelingen onderhevig en houden de verzekeringsmaatschappijen bij het bedenken van hare verzekeringsvormen en het vaststellen van hare tarieven met die grootheden geen rekening. Maar juist daarom zijn die verzekeringsvormen voor het verzekeren door den werkgever van zijn personeel niet geschikt.

Beginnen wij eerst met na te gaan de gevolgen van de omstandigheid, dat de Verzekeringsmaatschappijen geen rekening houden met de kansen van ontslag d.w.z. met die gevallen, waarin deelnemers niet wegens invaliditeit of ouderdom worden ontslagen. In die gevallen komt de verzekeringsmaatschappij den verzekerde tegemoet. De werknemers kunnen de verzekering op eigen kosten voortzetten. Dit zal echter zelden geschieden. Soms kunnen de verzekeringen worden afgekocht. Dit geeft echter voor de verzekerden een groot verlies. Soms kan een vrije polis worden verstrekt; ook dit gaat voor de verzekerden met verlies gepaard. Bedenkt men nu, dat bij vele werkgevers het verloop onder het personeel groot is, zelfs zoo, dat slechts een gering percentage der verzekeringen effect heeft, dan blijkt, dat het afsluiten van pensioenverzekeringen door de werkgevers voor het personeel bij een verzekeringsmaatschappij met meer of minder groot verlies gepaard gaat. Het schijnt eindelijk vreemd, dat de heer Kok, die meent te moeten opmerken, dat mede ten gevolge van de tijdsomstandigheden de kans zeer groot is, dat het aantal mutatiën onder het personeel belangrijk zal gewijzigd worden, zonder schroom den werkgevers adviseert, voor het verzekeren van hun personeel zich aan een verzekeringsmaatschappij te binden.

Gaan wij thans over tot het nagaan van de gevolgen van het feit, dat de verzekeringsmaatschappijen geen tarieven voor pensioenverzekering hebben, waarbij het pensioen is bepaald op een van te voren bepaald deel van het salaris bij pensionneering. Wanneer men heeft afgesloten verzekeringen tot uitkeering van een constant pensioen, dan zullen geleidelijk de verzekerde pensioenen te klein worden in verhouding tot het genoten salaris. De werkgever is dan verplicht voor de betrokkenen aanvullingspensioenen te verzekeren tegen voortdurend stijgende premieën. Ten einde aan dit bezwaar tegemoet te komen, geeft de heer Kok vermoedelijk in heerweging pensioenen te verzekeren tot bedragen, die jaarlijks met een zeker percentage toenemen. Hoe hoog dit percentage moet zijn, wordt echter niet aangegeven en kan niet worden aangegeven, omdat de verhoogingen der salarissen individueel sterk uiteenloopen. Het gevolg hiervan kan niet anders zijn dan dat voor sommigen te groote en voor anderen te kleine pensioenen worden verzekerd. In het laatste geval zal men zich weer met aanvullingspensioenen moeten behelpen. Bij het verzekeren van weduwen- en weezenspensioenen bij een levensverzekeringsmaatschappij komt men nog voor meer moeilijkheden te staan. Telkens als er verandering in het gezin komt, als geboorte van kinderen, overlijden der echtgenoot of kinderen, het trouwen, zullen de verzekeringen moeten worden aangevuld, geroyeerd of nieuwe, tegen soms bezwarende voorwaarden, moeten worden gesloten.

Uit dit alles blijkt o.i. voldoende, dat de door den heer Kok aangegeven „eenvoudige” verzekeringsvormen voor de werkgevers tot het verzekeren van hun personeel ingeval van invaliditeit, ouderdom en overlijden, in werkelijkheid zeer gecompliceerd zullen worden, tot teleurstelling zullen voeren en den werkgevers meer of minder groote verliezen zullen berokkenen. De les, die aan den Rijkswetgever wordt gegeven, t.w.

dat deze verstandig zou doen bij herziening der pensioenwetgeving nota te nemen van de ervaring, in het particuliere verzekeringsbedrijf opgedaan, zal dus weinig effect kunnen hebben.

Zien wij derhalve, dat aan het verzekeren door een werkgever van zijn personeel bij een levensverzekeringsmaatschappij groote bezwaren zijn verbonden, aan den anderen kant mag niet worden nagelaten op te merken, dat alleen dan door werkgevers tot het oprichten van een fonds mag worden overgegaan, indien het op solide basis rust.

De heer Kok, die in genoemde brochure het oprichten van een fonds uit den booze acht, indien het betreft werkgevers met minder dan 1000 beambten, gaat naar mijn meening veel te ver.

Landré merkt in zijn bekend werk „Mathematische-Technische Kapitel zur Lebensversicherung” op, dat het kleinste aantal, waarmede een Maatschappij kan beginnen tot het verzekeren van kapitaal bij overlijden, tamelijk willekeurig is en dat een getal van 500 in het algemeen als minimum wordt aangenomen. Het betreft dan echter Kapitaalsverzekeringen bij overlijden door een verzekeringsmaatschappij, die op haar eigen beenen staat. Bij een werkgeversfonds betreft het uitkeeringen van pensioen bij leven (ouderdoms- en invaliditeitspensioenen) al of niet gecombineerd met uitkeeringen van pensioenen bij overlijden (weduwen- en weezenspensioenen), terwijl dan de werkgever nog achter het fonds staat.

Terwijl bij een kleine verzekeringsmaatschappij tot uitkeering bij overlijden eenige meerdere sterfgevallen spoedig na de oprichting groot ongerief kunnen veroorzaken, zal een afwijking der sterfte van de verwachte bij een fonds tot uitkeering van pensioenen spoedig na de oprichting minder moeilijkheden opleveren.

De opmerking van den heer Kok, dat het risico bij verzekeringsmaatschappijen meer verdeeld is, omdat zij verzekeringen afsluiten bij leven, waarbij een grootere sterfte dan aangenomen voordeel is voor de Maatschappij en tevens verzekeringen bij overlijden, waarbij een grootere sterfte nadeelig is voor de Maatschappij, geldt niet bij fondsen, die zoowel pensioen verleen aan de beambten zelf als aan hunne weduwen en weezen. Daarbij komt nog, dat bij die fondsen dezelfde personen zijn verzekerd zoowel bij leven als bij overlijden, hetgeen bij verzekeringsmaatschappijen niet altijd het geval is. Het verschil in sterfte tusschen verzekerden bij leven en verzekerden bij overlijden bij een levensverzekeringsmaatschappij is zoo groot gebleken, dat vele maatschappijen voor de verzekeringen bij leven een andere sterftetafel bezigen dan voor die bij overlijden. In verband hiermede mag worden gevraagd of de sterftetafel, die de Maatschappijen hebben gekozen voor hare individuele verzekeringen bij leven, wel geschikt zijn voor werkgevers voor de verzekering van hun personeel voor een (invaliditeits- en) ouderdomspensioen.

Bij een fonds, dat slechts pensioen verleent aan de beambten zelf en niet aan hunne weduwen en weezen en waar derhalve bij een geringere sterfte dan aangenomen is geen voordeel voor het fonds tegenover staat, is te verwachten, dat het verlies uit dien hoofde voor het fonds niet zóo groot zal zijn, dat het niet, telkens nadat de wetenschappelijke balans van het fonds is opgemaakt, zoo noodig te dekken is. Het zijn hier toch niet de sterftekans, doch de levenskans, die rechtstreeks op den stand van het fonds invloed uitoefenen. Is bijv. de werkelijke sterftekans 20 pCt. lager dan is aangegeven en bedraagt deze laatste 1 pCt., dan stijgt daardoor de levenskans van 99 pCt. tot 99,2 pCt.

De bewering, welke ten aanzien der belegging in die brochure voorkomt, dat naar rato de verdeling van het risico der geldbeleggingen bij kleinere pensioenfondsen niet zoo goed is als bij groote, technisch goed beheerde levensverzekeringsmaatschappijen en dat de laatste hare millioenen zoodanig kunnen be-

leggen, dat het totale verlies in verhouding tot het totale bedrag slechts gering is, zullen wel niet allen als juist erkennen. Het wil mij voorkomen, dat het slechts behoeven beleggen van betrekkelijk kleine kapitalen een voordeel is, wanneer men zich beperkt tot die beleggingen, welke als de meest solide worden beschouwd en waarbij mag worden aangenomen, dat de debiteuren steeds aan hunne verplichtingen ten aanzien van rente en aflossingen zullen voldoen. Dan toch kunnen de beleggingen althans bij benadering, zoo worden gekozen, dat renten en aflossingen steeds voldoende zullen zijn om de pensioenen uit te keeren. Het risico van daling van fondsen zal dan zoo goed als geen invloed uitoefenen op de stabiliteit van het fonds.

Eindelijk zij opgemerkt, dat bij een eigen fonds groote vrijheid bestaat in twijfelachtige gevallen van invaliditeit. Het kan gebeuren, dat in die gevallen van de zijde der verzekeringsmaatschappijen invaliditeit niet aanwezig wordt geacht, terwijl het in hooge mate gewenscht is, dat de werknemer den dienst verlaat. Niet dus om pensioenen uit te keeren, waar het niet noodig is en dus gratificaties uit het fonds te verlenen, waarvoor het niet is ingesteld, doch om in die gevallen van alle moeilijkheden af te zijn.

Ter toelichting, dat bij een eigen fonds de pensioenzaken coulanter kunnen worden behandeld dan wanneer deze aan anderen zijn overgedragen, moge worden gewezen op de afdoening van de pensioenzaken der gemeenteambtenaren vóór 1 October 1913, toen deze bij de gemeentebesturen berustte en die na 1 October 1913, toen ze werd overgebracht naar het Ministerie van Financiën.

Dr. B. TURKSMA.

MEDEDEELINGEN INZAKE HET FINANCIËEL BELEID DER REGEERING.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het 1ste Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1919, geeft de nieuw opgetreden Regeering eene uiteenzetting ten aanzien van de financiële politiek. Wij ontleenen het navolgende:

„Eerst wanneer eene eindafrekening van de crisisuitgaven en -ontvangsten kan worden opgemaakt, zal het oogenblik gekomen zijn om te beslissen of en — zoo ja — in hoeverre een heffing in eens eene plaats zal moeten innemen onder de middelen, welke tot delging van de uit de crisis voortgesproten schuld zullen worden aangewend.

„Uit den aard der zaak zal de hierna volgende uiteenzetting zich tot de hoofdlijnen beperken. De nadere uitwerking van de gevormde plannen blijft ter bespreking beter voorbehouden tot de behandeling van de wetsontwerpen, waarin die plannen zijn belichaamd.

„Bij het ontwerpen van het financiële program moest in de eerste plaats naar nieuwe middelen worden gezocht voor het in de jongste Millioenennota geraamde tekort op den gewonen dienst voor 1919 van

Hierbij komen de kosten van toekenning, met ingang van 1 Januari 1919, van de volle salarisverhoging aan de burgerlijke en militaire landsdienaren, te stellen op

benevens hetgeen de verbetering der onderwijzerssalarissen, ingevolge de wet van 23 Februari 1918 (*Staatsblad* no. 147), meer vordert dan het daarvoor uitgetrokken bedrag van f 5.000.000 zijnde

samen..... f 40.850.000

of, in aanmerking genomen, dat de twee nieuwe Departementen eenige stijging van uitgaven zullen

medebrengen, rond f 41.000.000

Voorts is in de naaste toekomst rekening te houden met:

de kosten van de uitvoering van artikel 192 der Grondwet en die van de sociale verzekering. Hoewel het op dit oogenblik nog niet mogelijk is eene nauwkeurige becijfering dezer kosten te geven, zou voor een en ander voor 1919 een bedrag kunnen gesteld worden van

de, in verband met de voorgenomen uitgifte eener nieuwe Staatsleening, noodzakelijke versterking der inkomsten van het Leeningfonds ten beloope van

zoodat, ter bestrijding van de meest dringende behoeften, zal benodigd zijn

„De Regeering twijfelt er niet aan, dat de Staten-Generaal bereid zullen zijn mede te werken tot eene spoedige behandeling van de wetsontwerpen, welke herstel en handhaving van het budgetair evenwicht beoogen.

„Met betrekking tot de wijze, waarop in het hierboven becijferde bedrag van f 70.000.000 zou zijn te voorzien, zij het volgende aangeteekend.

„In de inkomsten- en vermogensbelastingen zullen wijzigingen worden voorgesteld, die, naar raming, eene hoogere bate zullen opleveren van pl.m.

waarvan echter voor 1919 slechts ½ beschikbaar zal zijn of pl.m.

Voorgesteld zal worden het „suikerfonds” te liquideeren, wat beschikbaar zal stellen pl.m.

De voorgestelde effectenbelasting zal naar raming f 3,6 millioen kunnen opbrengen, waarvan voor 1919 ½ of

Uit herschattingen voor de personeele belasting en uit wijziging van die belasting

De voorgestelde plaatskaartenbelasting

Verdubbeling van het quitantiezegel

Verhoging van den accijns op het gedistilleerd

Eene herziening van de verdedigingsbelastingen, zoodat gedurende 4 jaar hieruit een bedrag kan worden geraamd van f 35.000.000 per jaar, waarvan ten behoeve van het Leeningfonds genomen kan worden

Uit een en ander zal in totaal verkreegen worden

„Voor het ontbrekende meent de Minister van Financiën, op het voetspoor van hetgeen zijn ambtsvoorganger aanvoerde in de Memorie van Antwoord betreffende het wetsontwerp op de grondbelasting, voorshands te mogen rekenen op de meerdere opbrengst, welke uit onderscheidene middelen mag verwacht worden, terwijl er overigens in de bestaande omstandigheden voor éénmaal in berust moet worden, dat de begroting niet geheel sluit.

„Het spreekt van zelf, dat verdere maatregelen tot versterking van 's Rijks inkomsten onverwijld dienen voorbereid te worden.

„Het staat bovendien wel vast, dat, ook bij de vereischte zuinigheid, eene verdere stijging der uitgaven vooral op sociaal gebied niet zal te ontgaan zijn.

„De Minister van Financiën heeft dan ook niet nagelaten tot voorbereiding van verschillende belastingvoorstellen de noodige opdracht te geven. Hierbij is uitgegaan van het standpunt, dat voorshands de verder benodigde, middelen in hoofdzaak aan de indirecte belastingen ontleend zullen moeten worden.

De Regeering is van meening, dat, na de afwerking van het hierboven uiteengezette program en met het oog op de heffing van de verdedigingsbelastingen en eene wijziging der grondbelasting, de grens is bereikt, waarboven de directe belastingen niet kunnen opgevoerd worden zonder het algemeen belang ernstig te schaden.

„Wat de Verdedigingsbelastingen aangaat, zij vooreerst in herinnering gebracht, dat de termijn, waarvoor de heffing dier belasting is toegestaan, met 1 Mei 1919 afloopt. De Regeering is voornemens de tijdige indiening te bevorderen van een wetsontwerp, hetwelk strekt tot verlenging van den duur dezer belastingen met vier jaren, derhalve tot 1 Mei 1923. Daarbij zal tevens worden voorgesteld de tarieven te herzien. Deze herziening is in de eerste plaats noodzakelijk in verband met de belangrijke verhooging van de Inkomsten- en Vermogensbelastingen, welke, gelijk gezegd, in de bedoeling ligt. Zij is voorts wenschelijk ten einde den last meer naar draagkracht te doen drukken. Uit de gewijzigde tarieven zal, naar verwachting, een bedrag van f 35 millioen worden verkregen tegen ongeveer f 50 millioen volgens de thans geldende wetten.

„De opbrengst der verdedigingsbelastingen zou, evenals tot dusver, onder de algemeene middelen zijn op te nemen als ontvangsten van den crisisdienst. Daartegenover zou ten laste van dien dienst zijn te brengen eene uitkeering aan het Leeningfonds ten beloope van het hierboven genoemde bedrag van f 8 millioen of van zooveel meer of minder als noodig zal blijken om de uitgaven ten laste van het fonds, met inbegrip van het onder die uitgaven op te nemen deel der kosten van de eerlang te sluiten leening, te bestrijden. Het meerdere zal strekken tot rechtstreekse dekking van crisisuitgaven of, wanneer die uitgaven niet langer noodig zijn, tot versterking van de aflossing der crisisleeningen.

„Omtrent de heffing van oorlogswinstbelasting en het desbetreffende wetsontwerp, zou de Regeering haar oordeel willen voorbehouden in afwachting van de resultaten van een onderzoek.

„De Regeering kan zich niet vereenigen met de door den vorigen Minister van Financiën in uitzicht gestelde nalatenschapsbelasting en belasting van de waardevermeerdering van onroerend goed. Wat de eerste betreft meent zij, dat, afgescheiden van andere overwegende bezwaren, welke zich tegen de uitvoering van het geopperde plan verzetten, het geene aanbeveling kan verdienen aan de successiebelasting, die eerst onlangs sterk werd verhoogd, opnieuw belangrijke baten te ontleenen.

„Ten opzichte van de belasting van de waardevermeerdering van onroerend goed, zij aangevoerd, dat deze heffing, naar het oordeel der Regeering, in hooge mate eenzijdig en derhalve onbillijk zou drukken. Het valt niet in te zien, waarom uitsluitend de waardevermeerdering van het onroerend goed zou zijn te treffen en de overige bestanddeelen van het vermogen buiten aanmerking zouden zijn te laten.

„Voor beide plannen geldt, dat zij beoogden middelen te verkrijgen tot versterking van de delging der crisisschuld. De Regeering meent, dat ten aanzien van de vraag of en op welke wijze tot die versterking zal zijn te besluiten, het tijdstip voor het nemen eener beslissing eerst gekomen zal zijn wanneer de omstandigheden toelaten een eindafrekening van de crisisontvangsten en -uitgaven samen te stellen en een meer gevestigde toestand zal zijn ingetreden. In afwachting van dat tijdstip acht zij het wenschelijk en oirbaar het nadeelig saldo van den crisisdienst uit leeninggeld te dekken. Dan ook zal zijn te beslissen omtrent de heffing eener belasting op den aanwas van groote vermogens en inkomens. De Minister van Financiën wil intusschen niet nalaten als zijne meening kenbaar te maken, dat eene zoodanige heffing, mits zij niet te hoog worde opgevoerd, wenschelijk kan

blijken ter bespoediging van de aflossing der crisisleeningen. Hij is dan ook voornemens eene regeling in dezen zin voor te bereiden.

„De Regeering is, in aansluiting aan het hierboven opgemerkte, van oordeel, dat de invoering van fiscale monopolies in het algemeen geene aanbeveling verdient. Monopoliseering dient beperkt te worden tot die bedrijven, welke naar hun aard in aanmerking komen voor exploitatie van Staatswege. Zij acht deze beperking noodzakelijk ten einde particuliere energie en initiatief niet te verzwakken. Is de zoeven omschreven voorwaarde vervuld, dan kan er in beginsel geen bezwaar tegen bestaan uit het Staatsmonopolie winsten, ter versterking van 's Rijks schatkist, te trekken. Het geldt hier eene vraag van practische politiek, waaromtrent in elk bijzonder geval nader zal zijn te beslissen. Als voorbeeld van een bedrijf, dat voor monopoliseering in aanmerking komt, kan genoemd worden de opwekking en levering van electriciteit. Omtrent de instelling van een Rijkselectriciteitsmonopolie wordt een onderzoek voorbereid.

„Plannen tot nationalisatie van den grond of tot annuleering van de Staatsschuld worden door de Regeering niet in overweging genomen. Daarentegen heeft zij er geen bezwaar tegen, in daarvoor in aanmerking komende gevallen, de productiviteit te bevorderen en de particuliere energie te steunen op de wijze, als ten aanzien van het hoogovenbedrijf geschiedde.”

AANTEKENINGEN.

Progressie in zake belastingen en verplichte deelneming in leeningen. — In het V.V. betreffende het nieuwe leeningsontwerp is terecht de aandacht gevestigd op de onjuiste uitwerking van het voorgestelde tarief.

Het middel ter voorkoming der gewraakte resultaten ligt voor de hand. Men keere terug tot het stelsel, door Minister Pierson ingevoerd bij zijn Vermogens- en Bedrijfsbelastingen, t.w. toepassing van het hogere percentage niet op de totaalsom, maar alleen op de som, waarmee de voorgaande lagere rubriek wordt overtroffen, b.v. f 10.000 tot f 20.000 5 pCt., f 20.000 tot f 35.000 niet 10 pCt. over de geheele som, doch 5 pCt. over f 20.000 en 10 pCt. slechts over het meerdere dan f 20.000.

Natuurlijk, dat dan echter het tarief in zijn geheel een wijziging moet ondergaan om hetzelfde eindresultaat te verkrijgen.

G. M. BOISSEVAIN.

Arbeidsbemiddeling door de Gemeente-Arbeidsbeurs te Amsterdam. — Aan het verslag dezer instelling over het jaar 1917 ontleenen wij:

Hoewel de arbeidsbemiddeling in het verslagjaar wederom in belangstelling won, en dientengevolge vooral in gehalte vorderingen maakte, ondervond ze steeds meer de eigenaardige moeilijkheden als gevolg van de tijdsomstandigheden. Aan de eene zijde was de steeds grooter wordende werkloosheid oorzaak, dat het arbeidsaanbod verre de vraag overtrof, zoodat er weinig plaatsingen tot stand konden worden gebracht, aan den anderen kant was er in sommige vakken nog steeds een tekort aan arbeidskrachten. Dit leidde dan wel tot vraag, maar niet tot veel plaatsing, terwijl bij de nog voorkomende plaatsingen niet zelden door de Arbeidsbeurs moest worden verklaard, dat zij voor de bekwaamheden der gezonden kandidaten niet genoegzaam kon instaan. De beste krachten wisselden niet van plaats, ze werden vastgehouden of gingen naar een anderen werkgever over, zonder dat ze zich op de arbeidsmarkt aanboden. Verschillende afdeelingen zouden met betrekking tot de hier bedoelde vakken bij een normaal aanbod van werknemers veel meer plaatsingen hebben kunnen tot stand brengen dan thans.

Het jaar 1917 is voor de uitkomsten der arbeidsbemiddeling in het algemeen niet zoo gunstig geweest als eenige voorafgaande jaren. Niet alleen, dat die bemiddeling in omvang is afgenomen, maar de ontwikkeling der arbeidsbemiddeling in de richting der vakbemiddeling en in den vorm van het oprichten van nieuwe vakkundig geleide bemiddelingsafdeelingen heeft niet in het gewenschte tempo kunnen plaats vinden.

De bemiddeling voor handels- en kantoorbedienden is vrijwel onveranderd gebleven, hoewel de wenschelijkheid tot reorganisatie dezer speciale bemiddeling wel werd gevoeld. De groote schaarschte aan goed personeel in dit vak was echter oorzaak, dat van pogingen tot grondige herziening der organisatie dezer bemiddeling nog werd afgezien. Gedurende het verslagjaar trad de bemiddeling voor een onderdeel van dit vak, n.l. die voor handelsreizigers, op den voorgrond als gevolg van de omstandigheid, dat de Rijksbemoeiing op arbeidsbemiddelingsgebied bezig was de handelsreizigers en mogelijk later ook de kantoorbedienden binnen de sfeer harer bemoeiing te trekken. Hetzelfde was het geval met de Arbeidsbemiddeling voor de binnenscheepvaart, die tot nog toe van weinig of geen betekenis was, doch die uithoofde van de belangstelling er voor van de zijde der Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen en van de bemoeiing van andere arbeidsbeurzen meerdere aandacht vorderde. Op het einde van 1917 waren de eerste stappen in de richting van oprichting eener afzonderlijke bemiddelingsafdeeling voor dit vak reeds gedaan. Op medewerking van patroons- en werkliedenvereeningden bleek wel te mogen worden gerekend.

De Commissie van advies in zake de oprichting eener Gemeente-arbeidsbeurs voor het Havenbedrijf, over welker instelling in het vorige jaarverslag gesproken werd, heeft in 1917 haar taak nog niet volbracht.

In 1917 werden besprekingen gevoerd met verschillende organisaties van werknemers op verplegingsgebied over eventueele plannen tot oprichting eener bemiddelingsafdeeling voor verplegenden. De behoefte aan een centrale verpleegsters- en verplegersplacering werd wel door onderscheidene deskundigen uitgesproken, maar de moeilijkheden eener gemeentelijke bemiddeling op dit gebied naast de vrij krachtige particuliere placering werden niet onderschat. Einde 1917 waren de voorbereidingen tot deze aangelegenheid nog niet in een zoodanig stadium getreden, dat een nader perspectief kan worden geopend.

Vergelijking met de jaartotalen van 1916 leert, dat het aantal aanbiedingen met 12013 is vermeerderd, het aantal aanvragen met 6083 en het aantal plaatsingen met 347 is verminderd.

De vermeerdering resp. vermindering, in procenten uitgedrukt, van 1916 tegenover 1915 en die van 1917 tegenover 1916 afzonderlijk voor de mannen- en vrouwenafdeeling bedragen:

	1915 op 1916		1916 op 1917	
	Mannen %	Vrouwen %	Mannen %	Vrouwen %
Aanb. v. werkzoekend...	+ 6,9	+ 7,8	+ 18,8	+ 7,9
Aanvragen v. werkgevers	+ 12,5	+ 25,5	- 23,-	- 26,5
Plaatsingen	+ 18,2	+ 22,7	- 19,2	+ 7,-

Een toename der plaatsingen voor jeugdigen, zelfs bij verminderd werkgeversaanbod, deed zich voor in beide afdeelingen. In tegenstelling daarmede vertoonde het plaatsingscijfer voor de jeugdigen in 1916 een belangrijke daling.

Het percentage der voldane aanbiedingen van werknemers bedroeg:

	Totaal	Mannen	Vrouwen	Volwass.	Jeugdigen
1911	45,6	21,6	75,3	46,6	38,8
1912	54,8	27,5	75,1	56,3	41,4
1913	59,1	34,—	75,2	60,8	42,4
1914	45,6	25,6	66,3	48,1	28,6
1915	48,9	33,1	66,4	50,8	37,8
1916	55,2	36,7	75,6	56,9	40,8
1917	48,2	26,3	74,8	49,4	38,3

Het genoemde percentage is grooter voor de volwassenen dan voor de jeugdigen, wat te meer opvallend is, daar de laatste jaren een toenemend gebrek aan jeugdige krachten werd geconstateerd. Niet onwaarschijnlijk is het een gevolg van het feit, dat vele jongeren zich laten inschrijven, doch misschien den volgende dag werk buiten de bemiddeling der Arbeidsbeurs om vinden en daarvan nooit iets aan de beurs laten hooren. Voor de statistiek zijn dit werknemersaanbiedingen, die niet tot plaatsingen hebben geleid. Belangrijk is ook, om na te gaan, hoeveel werkgeversaanvragen procentsgewijze voldaan konden worden. In onderstaand overzicht is hetzelfde verschijnsel met betrekking tot de volwassenen en de jeugdigen te constateeren als bij het percentage der plaatsingen van zich aanbiedende werknemers.

	Totaal	Mannen	Vrouwen	Volwass.	Jeugdigen
1911	61,3	47,5	68,4	74,2	25,4
1912	64,5	45,8	72,6	75,5	23,8
1913	65,8	55,6	69,4	73,2	26,9
1914	73,8	71,4	74,8	78,7	43,7
1915	70,—	69,4	70,3	76,1	42,6
1916	70,2	72,9	68,8	76,7	35,—
1917	75,1	76,5	74,5	80,3	44,8

Het percentage der werkgeversaanvragen, waaraan voldaan is, is in de jaren, dat de mannenafdeeling vakkundig bemiddelt, vrij sterk gestegen.

De Webb Bill. — Reeds eenige malen is in deze kolommen het voornoemde stuk van wetgeving, waarvan de officieele titel is „An act to promote export trade and for other purposes” ter sprake gebracht. Nog onlangs, toen in No. 147 behandeld werd, hoe de Vereenigde Staten zich tijdens den oorlog tot een krachtiger economische expansie hebben uitgerust. Op 10 April 1918 is de Webb Bill, die, zooals de lezer zich herinneren zal, maatregelen wil treffen om de bestaande trustwetgeving geen belemmering te doen zijn voor de ontwikkeling van den nationalen export, wet geworden.

„Commerce Reports” van 17 April j.l. bevat den volledige tekst; het mag van belang geacht worden daarvan thans nog kennis te nemen. De wet begint met een definitie te geven van het begrip export-handel.

Art. 2 bepaalt, dat de bepalingen van de zoogenaamde Sherman Anti-Trust Act, die handel en verkeer beschermt tegen onwettige beperkingen en monopolies, d.d. 2 Juli 1890, niet als een verbod zullen mogen gelden voor eene aaneensluiting van ondernemers, uitsluitend tot stand gebracht met het oogmerk den exporthandel te beoefenen, evenwel slechts voor zoover door deze aaneensluiting niet de vrije handel binnen de Vereenigde Staten zelve beperkt wordt of het exportbedrijf van een binnenlandschen concurrent door de bedoelde vereeniging in de vrije uitoefening van het bedrijf beperkt wordt en ten slotte voor zoover niet in het buitenland daden verricht worden, die den prijs der door de combinatie uitgevoerde goederen, binnen de Vereenigde Staten, kunstmatig en opzettelijk opvoeren of drukken, of de concurrentie in dat gebied klaarblijkelijk doen verminderen.

Het volgende artikel van de wet verklaart, dat art. 7 van de zoogenaamde Clayton Anti-Trust Act, d.d. 15 October 1914, die o.m. bedoelt uitbreiding te geven aan de voornoemde wet, niet zal mogen gelden als een verbod zich ten deele of volstrekt in het bezit te stellen van het aandeelenkapitaal eener onderneming, die slechts ten doel heeft den uitvoerhandel te beoefenen, evenzeer met voorbehoud der beperkingen als hierboven genoemd.

Bij art. 4 wordt geregeld, dat de Federal Trade Commission Act van 26 September 1914, ook van toepassing zal zijn op oneerlijke concurrentie, gepleegd tusschen degenen, die in den geest van de „Act to promote export trade” dit bedrijf uitoefenen, zij het

ook, dat de handelingen terzake buiten het rechtsgebied van de Vereenigde Staten geplèegd zijn.

Volgens art. 5 moet iedere organisatie, die uitsluitend den exporthandel drijft, binnen 60 dagen na aanneming der hier besproken wet, en iedere organisatie, die met deze bedoeling in de toekomst zal worden opgericht, binnen 30 dagen na de oprichting, aan de Federal Trade Commission een verklaring overleggen, waarin de namen en adressen zijn vermeld van het geheele personeel en van alle aandeelhouders of deelnemers en onder overlegging der statuten, resp. dat hiernaar verwezen wordt, indien hierop reeds bewilliging verkregen is. Op den 1en Januari van elk jaar moet hetzelfde bericht, tot op dien datum bijgewerkt, opnieuw worden overgelegd. Overigens moeten door iedere organisatie alle inlichtingen aangaande samenstelling, bedrijfsuitoefening, leiding, ervaring, directie en betrekking tot andere organisaties, maatschappijen en particulieren, verstrekt worden, wanneer daarom door de voornoemde commissie zal worden verzocht.

Iedere organisatie, welke zich aan deze bepalingen niet houdt, verliest de voordeelen bij art. 2 en 3, hiervoren genoemd, gegeven en zal voor iederen dag, dien zij hierdoor nalatig is, een boete van 100 dollar verbeuren. Indien de Federal Trade Commission van meening is, dat het bedrijf van een export-organisatie niet de beperkingen naleeft, die hiervoren ten aanzien harer bedrijfsvrijheid genoemd zijn, moet zij de combinatie in kwestie, of ondergeschikten daarvan, uitnoodigen om voor haar te verschijnen en zal zij een onderzoek ter zake inleiden, naar aanleiding waarvan zij bevoegd zal zijn voorstellen tot reorganisatie te doen, teneinde de inrichting en werkzaamheid der organisatie in overeenstemming met de wet te brengen. Indien het exportlichaam zich niet naar de aanwijzingen der Commissie zal gedragen, zal deze het door haar bevondene en voorgestelde aan den Procureur-Generaal der Unie voorleggen ter nadere uitvoering.

Aanteekeningen in zake den economischen toestand van Australië. — In de jongste aflevering der Economische Verslagen (12e jaarg., no. 5) leest men o.m. het navolgende, pag. 110 v.v.

Gaat men de laatste jaren van het economisch leven van Australië na, dan vindt men, dat het eerste jaar van den wereldkrijg van minder slechten invloed was dan de verschrikkelijke droogte, die het grootste gedeelte van Australië teisterde. In stede van onmetelijke hoeveelheden graan uit te voeren, moest tarwe uit Canada en Argentinië worden geïmporteerd. De uitvoer van wol leed evenzeer, doch de abnormaal hoge prijzen van „crossbred”- en later ook voor „merino”-wol, hebben eenigszins de minder uitgevoerde hoeveelheid goedge maakt. Het hoge prijsniveau bleek ook aan den uitvoer van bevroren vleesch ten goede te komen, ofschoon in aantal stuks geslachte dieren en gewicht de droogte zich ten zeerste had doen gevoelen. De zuivelindustrie werd uit den aard der zaak zwaar getroffen, de uitvoer van kaas en boter alleen werd op de helft teruggebracht.

Het jaar 1915/16 zag eene algemeene herleving in den landbouw. Het tekort aan scheepsruimte en het enorme voor uitvoer beschikbare surplus overtuigden zowel regeering als graanboeren, dat de eenige oplossing van het moeilijke vraagstuk lag in de richting van gouvernementscontrole op het charteren van de benodigde scheepsruimte, hetwelk de noodzakelijkheid van regeeringstoezicht op den tarweoogst met zich bracht.

De enige critiek, tegen het Gouvernementschema gericht, betrof in hoofdzaak de aan agenten toegekende remuneratie. De Regeeringstusschenkomst leidde er toe, dat ieder belanghebbende graanboer den vastgestelden uniformen prijs voor zijn graan ver-

kreeg, onverschillig of het al dan niet was of zou worden verscheept.

De oogst van 1915/16, zoomede die van 1916/17, werden door het Britsche Gouvernement aangekocht tegen den prijs van 4/9 per bushel, inderdaad een bevredegende prijs, wanneer men in aanmerking neemt, dat in vroegere jaren de graanboer met 2/6 à 3/- per bushel genoegen nam.¹⁾

De uitvoer van wol en, bevroren vleesch (rundschapen- en lamsvleesch) kon zich in 1915/16 niet zoo spoedig herstellen, ofschoon, wat wol betreft, de prijzen in voortdurend opgaande beweging bleven. Bevroren vleesch, boter en kaas wezen geene bevredegende uitvoercijfers aan, in deze producten bleven de nadeelige gevolgen van de droogte nawerken. Van bevroren vleesch werd slechts 100.000 ton (in het voorafgaande jaar 180.000 ton) geëxporteerd, een verlies van bijna 4 millioen £, de uitvoer van boter en kaas nam af tot 4730 ton ter waarde van £ 590.000, tegen £ 768.000 in het voorafgaande jaar en £ 1.477.700 in 1913/14.

De prijs, door Groot-Brittannië en Ierland voor de wol „clip” betaald, was 15½ d. per lb. voor vette wol, welke prijs ca. 55 pCt. hooger was dan die van het onmiddellijk voorafgaande seizoen, en de totale koop-prijs vertegenwoordigde eene som van £ 21.000.000. Krachtens de gemaakte schikkingen ontvangt de schapenhouder de voor zijne wol door ervaren en onafhankelijke beëdigde taxateurs bepaalde waarde, minus een zeker percentage voor de finale afrekening, en hij ontvangt 14 dagen na de taxatie zijn geld, onverschillig of de wol al dan niet is verscheept.

Het Britsche Gouvernement heeft zich thans (Juni 1918) ten aanzien van de Australische regeering verbonden om de wol „clips” van Australië aan te koop voor den duur van den oorlog en een jaar daarna te beginnen op 1 Juli na het einde der vijandelijkheden. De prijs is 15½ d. per lb. voor vette wol en de Australische wolproducenten zullen tot een beloop van 50 pCt. deelen in eventueele winsten, die op den verkoop van wol ten behoeve van andere dan Gouvernementsdoeleinden zullen gemaakt worden.

De mijnindustrie sloot het jaar 1915 met een totale productie van £ 23.568.000 (1916 — £ 22.397.000), waartoe de goudmijnen bijdroegen voor £ 8.270.000 (1916 — £ 7.075.000), zilver en lood voor £ 3.514.000 (1916 — £ 3.530.000), koper voor £ 3.036.000 (1916 — £ 4.625.000), tin voor £ 807.000 (1916 — £ 901.000), zink voor £ 1.112.000, steenkool voor £ 4.118.000 (1916 — £ 4.278.000), ijzer voor £ 267.000, cokes voor £ 313.000 en edelgesteenten voor £ 8.000.

De uitvoer van bevroren vleesch herleefde in 1916/17, deze nam van £ 4.700.000 tot £ 5.800.000 toe. Wat dezen uitvoer betreft, treden de regeeringen van de onderscheidene Staten namens het Keizerlijke Britsche Gouvernement als koopers op tegen zekere vastgestelde fob-prijzen. De schikking is sedert 1915 in werking en zal voortduren tot de derde maand na den oorlog. Het systeem van gouvernementscontrole in den vleeschhandel breidt zich voortdurend uit tot andere bevroren producten.

Dat de Australische nijverheid sedert 1910 ongetwijfeld is vooruitgegaan, ook tengevolge van de velerlei omstandigheden, die den aanvoer van overzeë zoo zeer bemoeilijken, blijkt uit het navolgende overzicht, uitgedrukt in £, voor zoover de cijfers niet het aantal weergeven.

	1910	1914	1915
Aantal fabrieken ..	13.850	15.428	15.092
„ werklieden..	287.000	332.000	321.000
Uitbetaalde loonen .	23.871.000	34.104.000	33.211.000
Grondstoffen	72.796.000	99.789.000	102.776.000
Tot productiewaarde	120.860.000	166.450.000	169.087.000
Waarde van land en gebouwen	29.513.000	39.128.000	39.319.000
De machines enz. ..	28.977.000	41.445.000	42.277.000

¹⁾ [Zie No. 131, pag. 587. — Red.]

Men is in het algemeen geneigd Australië in hoofdzaak als een land voor landbouw en veehouderij te beschouwen, eene vergelijking van de cijfers der opbrengst van nijverheid met die van landbouw en veehouderij, zuivel, boschbouw, visscherij en mijnindustrie zal daarom eene verrassing opleveren (in duizendtallen £):

	1908	1913	1914	1915
Nijverheid.....	36.637	61.586	62.922	62.883
Mijnwezen.....	24.580	25.808	22.265	22.397
Landbouw.....	37.150	46.162	36.052	73.769
Veehouderij.....	47.259	57.866	60.265	65.607
Zuivel, pluimvee enz...	15.045	20.341	21.562	21.156
Boschbouw en visscherij	4.286	6.338	6.419	5.777

Met een enkel woord verdient de vestiging van het hoogovenbedrijf en eene walsinrichting te Newcastle (N. Z. W.) vermelding. De Broken Hill Proprietary Co. Ltd., de grootste mijnbouwmaatschappij in Australië, richt er staalfabrieken op, waarin thans een kapitaal van omstreeks 2½ miljoen £ is belegd. Oorspronkelijk opgericht voor het maken van rails, wordt nu ook op groote schaal o. m. constructiestaal (b.v. stalen platen voor den door de federale Regeering ter hand genomen scheepsbouw) vervaardigd. Het ijzererts wordt verkregen van Iron Knob in Zuid-Australië, kalk van N. Z. W., Tasmanië en Zuid-Australië en cokes van de Newcastle (N. Z. W.)-steenkool.

In een land als Australië, welks ontwikkeling in zekere mate van spoorwegaanleg afhankelijk is, was de vestiging dezer industrie van het allergrootste belang. Australië heeft zich thans niet alleen onafhankelijk van het buitenland gemaakt, wat den invoer van rails betreft, doch levert thans zelf aanzienlijke voorraden aan Zuid-Afrika en ook aan het Vereenigd Koninkrijk.

De Trans-Australische spoorweg, waarvan de aanleg in September 1912 werd begonnen, is grotendeels met Australisch staal gebouwd. Deze lijn verbindt het Zuid-Australische spoorwegnet te Port Augusta met dat van West-Australië te Kalgoorlie, een afstand van 1000 mijl en zoodoende is het mogelijk geworden om per spoor door alle hoofdsteden van de Staten van den Statenbond te reizen van Geraldton in West-Australië naar Rockhampton in het Oosten.

De regeering van den eilandstaat Tasmanië besloot tot het uitvoeren van het „Grootemeren-plan”, waardoor die wateren gebruikt zullen worden voor het leveren van electrischen stroom voor verlichtings- en krachtdoeleinden.

De Federale regeering is overgegaan tot het oprichten van eene Australische metaalbeurs, die het mogelijk maakt, de contrôle van de metaalindustrie in Australische handen te houden en verder dient om nationale en individueele belangen met elkander in overeenstemming te brengen.

INGEZONDEN STUKKEN.

ONZE STAATSLEENINGEN.

In No. 149 van dit weekblad betwijfelt Mr. Dr. Ant. van Gijn of de door mij in No. 147 gegeven koersnoteeringen van de Ned. Staatsobligaties en de pandbrieven der Rotterdamsche en Nationale Hypotheekbank mij het recht geven te concluderen, dat de staatsleeningen meer in koers zijn gedaald dan deze pandbrieven.

Ik gaf de volgende koersnoteeringen:

Middenkoers 1912/1913:	3½ pCt. Staatsleening	91,47
	3½ „ Rotterd. Hyp. Bank	91,81
	3½ „ Nation. Hyp. Bank	92,64

Een drietal fondsen dus die, vóór de oorlogsleeningen gesloten werden, ongeveer gelijk noteerden.

Daartegenover gaf ik de huidige koersen van de sedert gesloten oorlogsleeningen en van de beide pandbrieven van het overeenkomstige rentetype:

Koers 15 October 1918:	4 pCt. Staatsleening	81½
	4 „ Rotterd. Hyp. Bank	92½
	4 „ Nation. Hyp. Bank	94½

Koers 15 October 1918: 4½ pCt. Staatsleening 87
 4½ „ Rotterd. Hyp. Bank 99½
 4½ „ Nation. Hyp. Bank 98

Ik trok uit deze cijfers de volgende conclusie:

„Vergelijkingen als deze zijn uiteraard slechts volledig, „wanneer men tevens de verschillen in aflossing en de verdere factoren van deze soort, die op den koers invloed „kunnen uitoefenen, in rekening brengt. Niettemin blijft „het feit bestaan, dat, gelijk deze cijfers doen zien, de „Staatsleeningen van 4 pCt. en 4½ pCt. meer dan 10 pCt. „beneden de Pandbrieven der Rotterd. Hypoth. Bank zijn „gedaald.”

Neen, zegt Mr. v. G., uwe vergelijking is volkomen onzuiver; deze pandbrieven zijn in de laatste 2½ à 3 jaar zoo sterk uitgeloot, dat bijv. het rendement van de 4 pCt. Rott. Pandbrieven à 91 pCt. even groot is als van de 4 pCt. Staatsleening à 82 pCt. Van de ook in de vergadering van de Vereeniging voor de Staatshuishoudkunde en de Statistiek geuite bewering, dat de Staatsschuld lager staat dan de Pandbrieven, blijft dus niet veel over.¹⁾

Voor een oogenblik aannemende, dat die rendements-berekening juist ware, dan zou ik in de eerste plaats willen vragen: Was in 1912/1913 de uitlotingskans der Pandbrieven ook niet grooter dan die der Staatsobligaties en stonden de koersen toen niettemin volgens het gegeven staatje gelijk?

Maar, in de tweede plaats, laten wij dien uitlotingsfactor eens zooveel mogelijk uitschakelen en laten wij eens nemen het staatje der 4½ pCt. leeningen, waarop de Pandbrieven dicht bij pari stonden en waarvan het voordeel van uitloting dus minimaal is; volgens den geachten schrijver zouden dus de 4½ pCt. Staatsleening en de 4½ pCt. Pandbrieven ongeveer gelijken koers moeten hebben. De Staatsleening staat echter, zooals het staatje aanduidt, ruim 10 pCt. lager; juist zooals ik beweerde.

Trouwens, is het eigenlijk geen overbodigheid te demonstreeren, dat een 4 pCt. fonds, dat in 1917 is uitgegeven tot 97 en in 1918 op 81½ staat, meer dan normaal is gedeprimeerd? Zou het noodig zijn dit nader aan te toonen, zoo niet iemand als Mr. v. G. dit had in twijfel gesteld?

Nu het wetsontwerp der Staatsleening inmiddels is ingediend, zij het mij vergund op te merken, dat daarin gemist wordt eene bepaling omtrent de niet converteerbaarheid gedurende een aantal jaren. De krasse termen, waarin Mr. v. G. zich uitlaat over de conversie der 5 pCt. leening van 1915, bevestigt mij in mijne meening, dat een dergelijke bepaling noodig is om het geschokte vertrouwen in een 5 pCt. leening te herstellen.

Ook ben ik het met den geachten schrijver eens, dat het een groote verbetering is, dat in het ontwerp van Mr. de Vries ook de hogere inkomens als reden tot verplichte inschrijving worden opgenomen, terwijl ik met genoegen constateer, dat ook mijne zienswijze, dat de vermögensgrens van f 75.000 lager gesteld kan worden, door Mr. v. G. wordt gedeeld.

¹⁾ Aangezien de geachte schrijver de becijferingen, waarop deze bewering gegrond is, niet volledig aangeeft, kunnen deze door mij niet worden beoordeeld. Alleen meen ik te moeten opmerken, dat het rendement van een fonds zich niet stelt naar de uitloting van de laatste 2½ of 3 jaar, maar naar de uitloting, die in de volgende reeks van jaren vermoedelijk geschieden zal. Bovendien is onjuist de zinsnede: „Van de 4 pCt. Staatsleening bedraagt de aflossing ¼ pCt.” Immers na 1930 is die aflossing buitengewoon hoog; zoo hoog, dat de leening in 1941 geheel is afgelost, een factor, die allerminst buiten beschouwing mag blijven. Het berekenen van het rendement eener obligatie is een ingewikkeld wiskundig vraagstuk, een vraagstuk, vooral van veel beteekenis als de koers zich 18 pCt. van pari verwijderd, doch dat schier onoplosbaar wordt bij onzekere aflossing en bij de mogelijkheid van tusschenrijdsche conversie. Het belegend publiek is dan ook allerminst competent dat rendement anders dan met een ruwen greep te schatten. Dat het zich daarbij niet al te veel laat leiden door „vogels in de lucht” is nog niet zoo onverstandig.

Beslist kant ik mij echter tegen zijne meening, dat de gedwongen leening een „prachtig” middel voor reclame en dwang is. Dat het een krachtig middel is, geef ik toe; dat het in sommige omstandigheden een onontbeerlijk middel zou kunnen zijn, wordt door mij niet ontkend; doch „prachtig” en „stok achter de deur” zijn bij mij antipoden. Wat met dwang verkregen wordt, wreekt zichzelf veelal later en niet het minst in deze materie.

Daarom zou het van zoo groote beteekenis zijn, indien de leening op zoodanige condities werd uitgegeven, dat zij voor een zeer groot deel of geheel door de preferente inschrijvingen werd genomen, zoodat de inschrijvingen onder dwang buiten beschouwing kunnen blijven en de koers onzer Staatsleeningen niet door een groot aantal niet geclasseerde obligaties nog meer wordt gedrukt.

Het standhouden van den koers onzer Staatsschuld is een zeer belangrijke zaak, ook omdat later nog aanzienlijke bedragen geleend moeten worden.

Haag, 9 November 1918.

J. VAN DUSSELDORP.

In No. 149 der Economisch-Statistische Berichten d.d. 6 November 1918 komt een ingezonden stuk voor van Prof. Mr. Dr. Ant. van Gijn, waarin deze beschouwingen bestrijdt, in een vorig nummer ontwikkeld door den heer J. van Dusseldorp. Deze laatste betoogde, dat onze Staatsleeningen in vergelijking met enkele andere eerste-klasse fondsen laag staan. Dezelfde meening was reeds in het nummer van 30 October l.l. geuit door Jhr. Mr. L. H. van Lennep en door mij in de jongste vergadering der Vereeniging voor Staatshuishoudkunde en Statistiek. Ik herhaalde haar in een dagbladartikel, gedagteekend 4 November en geplaatst in „Het Vaderland” van 7 November l.l.

Daar het punt van actueel belang is met het oog op de emissie der nieuwe 5 pCt. Staatsleening, wensch ik met een enkel woord aan te geven, waarom ik mij gerechtigd acht, de zienswijze, die ook de mijne is, tegenover die van Mr. Van Gijn te handhaven.

Mr. Van Gijn schrijft het feit, dat de pandbrieven der Rotterdamsche en der Nationale Hypotheekbanken hooger staan dan de obligaties der Staatsschuld, toe aan de grootere uitlotingskansen van eerstbedoelde fondsen en acht daarmede het koersverschil ten volle verklaard; onderstelt voorts, dat de voorsprong, die in den laatsten tijd de gemeenteleeningen op de Staatsleeningen hadden, eveneens uitsluitend een gevolg is van de betere aflossingskansen, en is van oordeel, dat het geheele betoog om den abnormaal lagen koers der Staatsleeningen te verklaren, kan vervallen.

Tot zijn conclusie komt de schrijver na te hebben geconstateerd, dat de Nationale Hypotheekbank in de laatste 2½ jaar van haar 4 pCt. pandbrieven gemiddeld 11 pCt. heeft afgelost, de Rotterdamsche Hypotheekbank in de laatste 3 jaren ongeveer 6 pCt. gemiddeld. Bij de tegenwoordige koersen — aldus becijfert Mr. Van Gijn — heeft men, de aflossingskansen medegerekend, van zijn 4 pCt. pandbrieven ongeveer een gelijk rendement gemaakt als van zijn 4 pCt. Staatsleening, waarvan de aflossing voorhands slechts ¼ pCt. bedraagt. Er blijft dan ook z.i. van de bewering, dat de Staatsschuld lager staat, niet veel over.

Deze bewijsvoering steunt op de onderstelling, dat het publiek bij de keuze van beleggingen het rendement der verschillende fondsen op dezelfde wijze naciijfert als de geleerde schrijver deed. Doch dit is u. f. het geval niet.

Ongetwijfeld komt het aan den koers van een fonds, dat beneden pari staat, ten goede, wanneer men weet, dat het ruim uitloot. Ceteris paribus zal men de voorkeur geven aan een belegging, waarbij men de zekerheid heeft, dat men zijn geld binnen niet te langen tijd à pari terugkrijgt. Sommige onzer hypotheekbanken loten, naarmate aflossingen op hare

hypotheeken binnenkomen, op ruime schaal pandbrieven uit; andere steunen den koers door inkoop ter beurze. Deden zij noch het eene noch het andere dan zouden pandbrieven als belegging minder gezocht en dus minder hoog genoteerd zijn. Hierover kan geen verschil van meening bestaan. De vraag is slechts, of de onzekere uitlotingskansen de rol spelen, die Mr. Van Gijn daaraan toekent. Dit nu meen ik te mogen ontkennen, ware het alleen omdat zij onzeker zijn. Het publiek weet nooit vooruit, welk percentage aan pandbrieven van een bepaalden rentevoet de hypotheekbanken, die hare uitlotingen regelen naar de aflossingen, welke zij van hare debiteuren ontvangen, zullen aflossen en kan dus de aflossingskansen niet in den koers disconteeren op de wijze, waarop Mr. Van Gijn dit op grond van gegevens over een verstreken tijdvak berekent. Bovendien hebben de uitlotingskansen uit den aard der zaak de overgrootste meerderheid der beleggers, die bezitters zijn van slechts enkele stukken, meer theoretische dan practische waarde.

Evenmin vraagt de Average-belegger bij den inkoop van obligatiën eener gemeenteleening, hoe het precies met de aflossingskansen daarvan staat. De voorwaarden en termijnen betreffende de aflossing loopen bij de leeningen ook eener zelfde gemeente veelal belangrijk uiteen. Zelfs de meeste commissionairs in effecten kunnen de in dit opzicht zoo verschillende voorwaarden van uitgifte niet uit elkander houden. Wanneer een instelling, als de Rijkspostspaarbank, het Pensioenfonds voor weduwen en weezen van Burgerlijke Ambtenaren of een groote Levensverzekeringmaatschappij een gemeenteleening in haar geheel neemt, wordt ongetwijfeld ook het aflossingsplan nauwkeurig bezien en na gemaakte becijfering ten aanzien van het rendement, het bod daarnaar geregeld. Maar wie ter beurze de obligatie eener gemeente koopt, geeft zich geen rekenschap van het percentage, hetwelk de aflossingskans vertegenwoordigt en het kantoor, dat hem zijn stuk levert, zou niet zelden in verlegenheid geraken als de cliënt die vraag stelde. Alleen wanneer bekend is, dat de termijn, waarvoor een bepaalde leening is afgesloten, ten einde spoedt, zoodat de betrekkelijk weinige nog loopende stukken dier leening binnen enkele jaren à pari moeten worden afgelost, gaat de aflossingskans belangrijk op den beurskoers invloed oefenen. Maar in het algemeen gaat het beleggend publiek niet te werk op de door Mr. Van Gijn onderstelde wijze. Eene, niet altijd even gemotiveerde voorkeur voor een bepaalde soort van belegging en het rendement op den koers van aankoop, zijn de doorslaggevende factoren.

Een argument, dat m.i. klemmend is, vóór mijne stelling en tegen die van Mr. Van Gijn ontleen ik aan de beursnoteringen uit den tijd toen de koersen der 4½ pCt. en 5 pCt. beleggingen zich nog boven pari bewogen. Was het juist, dat de uitlotingskansen voor den koers der pandbrieven van onze groote hypotheekbanken de beteekenis hadden, die Mr. Van Gijn daaraan toekent, dan zou dit ook moeten blijken uit de noteringen boven pari. Immers even gunstig als een groote aflossingskans werkt zoolang een fonds onder pari staat, even ongunstig moet zij werken, zoodra die koers wordt overschreden.

Welnu, op 1 Mei 1917 stonden de 5 pCt. pandbrieven der Rotterdamsche Hypotheekbank 103¼ pCt., de 5 pCt. Staatsleening 101 pCt.; de 4½ pCt. pandbrieven van de genoemde instelling 101½ pCt., de 4½ pCt. obligaties der Staatsschuld 100½ pCt. Drie maanden later waren deze verhoudingen nog ongeveer dezelfde (5 pCt. Rott. Hyp. Bank 103 pCt., 5 pCt. Staat 101¼ pCt.; 4½ pCt. Rott. Hyp. Bank 101½ pCt., 4½ pCt. Staat 100¹⁵/₁₆ pCt.). Had het publiek rekening gehouden met het feit, dat de Rotterdamsche Hypotheekbank ruim pleegt af te lossen, dan zou niet juist dit fonds een paar punten boven de Staatsleening en vrijwel de hoogste plaats op de geheele effectenlijst hebben bereikt. En wanneer de belegger met de

aflossingskansen blijkbaar weinig rekening hield toen de beurskoers boven pari stond, is het dan aan te nemen, dat het tegenwoordige groote koersverschil tusschen de Staatsobligaties en de pandbrieven uitsluitend uit de aflossingskansen is te verklaren. Ik zou die vraag ontkennend willen beantwoorden.

De stijging van den rentestand is uit den aard der zaak de oorzaak van de daling der koersen langs de geheele lijn. Maar het feit, dat de Staatsleening in een vijftiental maanden 11 à 12 punten verloor tegenover de pandbrieven der genoemde hypotheekbanken slechts ongeveer 3, is niet uit de wereld te praten door op het verschil in de aflossingskansen te wijzen. Al is het op dit moment wenschelijk, de aandacht te vestigen op alle factoren, die eene te pessimistische stemming ten aanzien van onze Staatsfondsen kunnen voorkomen, het schijnt mij anderzijds verstandig zich er rekenschap van te geven, dat onze Staatsschuld aan populariteit bij het belegend publiek heeft ingeboet.

Deze beschouwingen zijn onafhankelijk van de gewichtige gebeurtenissen van den dag. De invloed daarvan op de Staatsschulden in het algemeen en de vraag, of de emissie der nieuwe 5 pCt. Staatsleening voorshands niet ware uit te stellen, wensch' ik onbesproken te laten.

PATIJN.

's-Gravenhage, 11 November 1918.

De heer Van Dusseldorp heeft wil van zijn beschouwingen onder dit hoofd in het nummer van 23 October. Hij is de eerste, die even de zeer eenvoudige berekening van de koersdaling onzer staatsleeningen, in eene ronde som uitgedrukt, gemaakt heeft, en hij koos een zeer goed moment om het te doen, want terwijl hij nog met een bedrag van f 100.000.000 opzien kon verwekken, kunnen zijn navolgers het al niet verder brengen dan f 85.000.000.

Edoch, de heer Van Dusseldorp begaf zich op het glibberig terrein van koersvergelijking en hoewel hij getracht heeft zich te dekken door „en passant” er op te wijzen, dat zijn vergelijkingen niet geheel zuiver waren en slechts volledig hadden kunnen zijn, wanneer men tevens de verschillen in aflossingsregeling en de verdere factoren van deze soort in rekening had gebracht, heeft dit hem in de oogen van den heer Van Gijn niet mogen baten, en meedoogenloos noemt deze des heeren Van Dusseldorp's resultaten in plaats van „niet geheel zuiver”, „volkomen onzuiver”!

Er zijn echter een paar punten in de redeneering van den heer Van Gijn, die aan duidelijkheid te wenschen overlaten. Ten eerste dit: Om te bewijzen, dat de staatsleening (op 82 pCt.) op den keper beschouwd niet lager staat (incredible dictu) dan de pandbrieven van hetzelfde rentetype der Nationale Hypotheekbank en der Rotterdamsche Hypotheekbank (op resp. 92 pCt. en 91 pCt.), berekent de heer Van Gijn de rendementen van alle drie met inachtneming der aflossing, en komt tot het resultaat, dat het rendement van de staatsleening niet hooger is dan dat der beide pandbrieven. Wanneer men nu bij gelijke rentetype doch bij verschillende koersstand, als gevolg van de verschillen in aflossing per saldo hetzelfde rendement van zijn geld krijgt, beteekent dit dus dat de desbetreffende obligatiën — door de beurs — als gelijkwaardig worden aangezien „door de beurs”, doch dit is slechts een subjectieve beoordeeling, die niet altijd een juiste aanduiding van de intrinsieke waarde behoeft te zijn en in de meeste gevallen dit dan ook niet is. De beurs schijnt in dit geval juist zoals de heer Van Gijn te rekenen, namelijk alsof de 4 pCt. staatsleening, met $\frac{1}{4}$ pCt. per jaar aflossend, eerst in 400 jaar afgelost zal zijn, terwijl toch inderdaad, door de versterkte aflossing na 1937, dit reeds binnen 27 jaar het geval zal zijn. Trouwens de heer Van Gijn herinnert er in een noot aan, dat de aflossing „voorshands” slechts $\frac{1}{4}$ pCt. per jaar is. Maar waar

blijft de factor van de versterkte aflossing in de berekening?

Ten tweede: het is wel waar, dat in de laatste jaren de pandbrieven der genoemde hypotheekbanken zeer sterk uitloten, doch dit is een gevolg van de aanzienlijke aflossingen op hypotheeken ontvangen. Op het oogenblik van uitgifte van de 4 pCt. staatsleening noteerden de 4 pCt. pandbrieven 97 pCt. terwijl de aflossing bij de Rotterdamsche Hypotheekbank over 1915 4 pCt. bedroeg. Het rendement op zulk een pandbrief was dus 25 pCt. Dat van de staatsschuld, eveneens geëmitteerd tegen 97 pCt., was nog geen 4,14 pCt. Dan valt het dus geheel in den betoogtrant van den heer Van Gijn wanneer men beweert, dat die koers van 97 pCt. destijds te hoog was en wel, omdat het rendement lager was, evenals hij nu aantoonde, dat de koers niet te laag is, omdat het rendement niet hooger is, dan dat van genoemde pandbrieven. Inderdaad wanneer de heer Van G. aantoonde, dat de koers van 82 pCt. bij de staatsleening eigenlijk gelijk staat met koersen van 92 en 91 pCt. der genoemde pandbrieven, is het niet te begrijpen, dat de Minister van Financiën — wiens opvattingen ten deze destijds toch wel met die van den heer Van Gijn overeengekomen zullen hebben — in 1916 een emissiekoers van 97 pCt. vaststelde toen de bewuste pandbrieven ook 97 pCt. noteerden en 4 pCt. Gemeente Amsterdam slechts 94 pCt.

Ten derde is er een onduidelijkheid in de 1e noot, waarin de heer Van Gijn bij het berekenen van een rendement een verschil schijnt te maken tusschen het toepassen van het aflossingspercentage slechts over één jaar, of bij voortdurend. De heer Van G. zegt: „Het spreekt van zelf, dat als men mocht aannemen, dat de 4 pCt. Pandbrieven der Nationale Hypotheekbank voortdurend met 1.1 pCt. per jaar werden afgelost het rendement bij aankoop tegen 92 pCt. veel hooger zoude zijn dan de genoemde 5,3 pCt. Ik nam echter aan, dat men zulks maar voor 1 of 2 jaar, veronderstelt.” Dit neemt niet weg, dat de heer Van G. het rendement slechts op één gegeven tijdstip en met één aflossingspercentage berekent en hoe men dit anders zou kunnen doen en de in den loop der jaren wisselende aflossing als factor in de berekening zou kunnen brengen, is mij niet duidelijk. Trouwens als men aan het narekenen gaat, ziet men, dat hier iets in de redeneering niet in orde moet zijn. Want nemen wij nu eens aan, dat een 4 pCt. Nationale Hypotheekbank binnen 9 jaar wordt afgelost en gekocht wordt tegen 92 pCt., dan zou men toch in de eerste plaats op grond van het feit, dat de koers 8 pCt. onder pari is een rente van zijn geld maken gelijk aan 4,35 pCt. en bovendien gemiddeld in 9 jaar 8 pCt. terugontvangen, d.i. per jaar 0,89 pCt. Deze gemiddelde jaarlijksche aflossingspremie wordt echter gekweekt op een betaling van 92 pCt. van het nominale bedrag, op 100 pCt. zou zij dus 0,95 pCt. uitmaken, hetgeen vermeerderd met 4,35 pCt. juist 5,30 pCt. rendement geeft. Dit percentage stemt volkomen overeen met het door den heer Van G. berekende en het is dan ook niet duidelijk op welke wijze de heer Van G. op een nog veel hooger rendement zou willen komen.

Ten slotte nog enkele opmerkingen over de a.s. leening. Waarom zou men tenzijde haar zoo aantrekkelijk mogelijk te maken er niet toe overgaan toe, te staan, dat de schuldbekentenissen à pari — of althans tegen den koers van uitgifte — in betaling gegeven kunnen worden voor zekere categorieën van belastingen, zooals b.v. oorlogswinstbelasting en verdedigingsbelasting? Dit zou een reële vraag er naar uitlokken. En waarom zou men het instituut van „Sperre” niet invoeren of „blokkeerend”, m.a.w. bepalen, dat de koers voor die inschrijvers, die zich verbinden hun stukken binnen zekeren tijd niet aan de markt te brengen $\frac{1}{4}$ à 1 pCt. lager zal zijn dan voor de andere inschrijvers?

J. MEES P.R.ZN.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Distributie van rundvleesch. Bij circulaire van den Minister is ter kennis van de burgermeesters gebracht, onder welke voorwaarden met ingang van 18 November de rundvleeschdistributie een aanvang zal nemen. De runderen, voor de distributie bestemd, zullen voor een combinatie van gemeenten worden geslacht in één centrum-gemeente; als zoodanig zijn 216 gemeenten aangewezen. Het rantsoen bedraagt 0,2 K.G. per week per inwoner boven 1 jaar; daarvoor zullen per week 8000 runderen noodig zijn. De gemeenten ontvangen boven het aldus bepaalde rantsoen ten hoogste 10 pCt. voor verbruik in restaurants, gaarkeukens, enz. en tot een maximum van 24 K.G. per 1000 inwoners per vier weken voor verstreking aan zieken.

Nieuwe maximumprijzen zijn vastgesteld; in den kleinhandel voor eerste soort f 3,50, voor tweede soort f 2 per K.G.; voor den laatsten prijs moet 75 pCt. van het vleesch verkocht worden; slechts 25 pCt. mag tegen den hoogen prijs worden afgeleverd.

Gesteriliseerd vleesch. De maximumprijs voor gesteriliseerd vleesch is vastgesteld op f 1,20 per K.G.

Verduurzaamd vleesch. Onder intrekking der beschikking van 12 Januari j.l. is het verboden vleesch van runderen, paarden, varkens, schapen en geiten te verduurzamen, terwijl na 15 December verboden is de aflevering en het vervoer van verduurzaamd vleesch.

Slachtafval. Eene nieuwe regeling is getroffen voor aflevering en verwerking van alle runderslachtafval; nieuwe maximumprijzen zijn vastgesteld.

Lever- en bloedworst. Nieuwe maximumprijzen zijn vastgesteld voor leverworst en bloedworst.

Vervoer van hooi en stroo. Nogmaals wordt ter kennis van belanghebbenden gebracht, dat gedurende de distributie van den oogst 1918 het vervoer van hooi en stroo zonder vervoerbewijs verboden moet blijven, terwijl ook van opheffing der Hooibureaux en der N.V. „Bieta” geen sprake kan zijn.

Rantsoeneering. Bij de distributie van levensmiddelen door het Rijk werd tot dusverre de methode gevolgd, dat elke gemeente gerantsoeneerd werd volgens haar inwonertal, waarbij aan het gemeentebestuur vrijheid werd gelaten, een hooger rantsoen beschikbaar te stellen, mits de aanwezige voorraden daartoe gelegenheid gaven. Dit stelsel wordt thans verlaten. Onder geen omstandigheid zal een gemeentebestuur aan de bevolking een hooger rantsoen mogen verstrekken, dan van Rijkswege per inwoner wordt toegekend.

Distributie- en crisisrechtspraak. Bij K.B. van 21 October j.l., Staatsblad No. 572, is op grond van de wet tot instelling eener bijzondere rechtspraak in distributie- en andere crisiszaken, een reglement voor deze zaken vastgesteld. Er zullen zijn 9 distributie-gerechten van eersten aanleg, terwijl als centraal distributie-gerecht optreedt de Centrale Raad van beroep te Utrecht.

Verhooging broodrantsoen. In verband met nieuwe toevoeringen in zake den aanvoer van broodgraan, heeft de regeering op 11 November besloten het broodrantsoen opnieuw te verhoogen en wel tot 300 gram per dag, terwijl ook de kwaliteit van het brood aanzienlijk verbeterd zal worden.

Rijkskantoor Afvalstoffen Landbouw. De Minister van Landbouw heeft ingesteld een Rijkskantoor voor verzameling van afvalstoffen voor veevoeder en mest voor den landbouw, in het kort aan te duiden als: Rijkskantoor voor Afvalstoffen voor den Landbouw (R.A.L.).

Sigaren. Tot beschikbaarstelling van goedkope sigaren, de z.g. eenheidssigaren, zal niet worden overgegaan.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	9 November 1918	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels)	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bel. Binn. Eff.	4 1/2 " " '15	4 " " '14
Bank (Vrsch. in R.C.)	5 1/2 " " 19 Aug. '15	5 " " '14
Bank van Engeland	5 " " 5 Apr. '17	3 " " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " " 23 Dec. '14	4 " " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " " 21 Aug. '14	3 1/2 " " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " " 12 Apr. '15	4 " " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " " 9 Juli '15	5 " " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	7 " " 20 Mrt. '18	4 1/2 " " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	6 " " 14 Dec. '17	4 1/2 " " 11 " '14
Zwitserse Nat. Bk.	5 1/2 " " 3 Oct. '18	3 1/2 " " 19 " '14
Bank van Spanje ..	4 " " 22 Mrt. '17	4 1/2 " " —
Bank van Italië ..	5 " " 10 Jan. '18	5 " " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2 - 4 1/2	—
Javasche Bank. . . .	3 1/2 " " 1 Aug. '09	3 1/2 " " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
9 Nov. '18	3 3/8 - 1/2	4	3 17/32	4 - 1/8	—	5 3/4 - 6 1/2
4-9 N. '18	3 1/4 - 3/4	4	3 17/32	4 - 1/8	—	5-6
28 O.-2 N. '18	3 1/2 - 4	3 1/2 - 5	3 17/32	4 - 1/8	—	5-6
21-26 O. '18	3 1/2 - 4	3 3/4 - 4 1/2	3 17/32	4 - 1/8	—	5 3/4 - 6
5-10 N. '17	3 - 1/8	3-4	4 25/32	4 - 1/8	—	3 1/2 - 4
6-11 N. '16	2 1/8 - 1/4	2 - 3/4	5 10/32	4 - 1/8	—	2 1/4 - 1/2
20-24 Jul. '14	3 1/8 - 3/16	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 1/4	1 1/4 - 2 1/2

1) Notering van 8 November.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De bij het naderen van den vrede verwachte sterke fluctuaties van de wisselkoersen zijn uitgebleven. De hausse-beweging van de ententewissels is reeds eenige weken geleden ingetreden bij het eerste vooruitzicht op den vrede. De verwachting, dat ook voor marken en kronen een rijzing zou intreden, zoodra de oorlog geëindigd was, is verijdeld door de revolutionnaire bewegingen, welke zich in de laatste dagen hebben geopenbaard. De omzetten waren dan ook tamelijk gering en er heerschte dooreengenomen een flauwe stemming. De daling was echter nog niet groot en bedroeg ten slotte circa f 1,—. De ententewissels waren natuurlijk vast gestemd. Een groote rijzing is echter voorloopig op deze hoogte wel niet te verwachten. De koersen stijgen echter regelmatig.

In neutrale wissels waren de omzetten weder gering tot circa onveranderde koersen.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	St. Petersburg 1)	New York 1)
4 Nov. 1918..	11.34	43.50	34.15	17.70	—	2.37 3/4
5 " 1918..	11.36 1/2	43.70	33.90	17.60	—	2.38 1/2
6 " 1918..	11.36 1/2	43.60	33.42 1/2	17.50	—	2.38 1/2
7 " 1918..	11.41	43.85	34.30	19.—	—	2.39 1/2
8 " 1918..	11.44	44.—	33.70	18.90	—	2.40
9 " 1918..	11.45 3/4	44.—	33.32 1/2	18.60	—	2.40 1/2
Laagste d. w. 1)	11.30	43.25	32.75	17.—	—	2.37
Hoogste " " 1)	11.47	44.10	34.75	19.10	—	2.41
2 Nov. 1918..	11.31	43.40	34.60	17.60	—	2.37 1/2
26 Oct. 1918..	11.21	43.—	35.95	21.10	—	2.35 1/4
Muntpariteit..	12.10 1/2	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48 3/4

*) Notering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

Data	Stock-holm ^{*)}	Kopen-hagen ^{*)}	Chris-tiantia ¹⁾	Zwitser-land ^{*)}	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
4 Nov. 1918	67.35	63.50	65.—	47.70	—	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
5 „ 1918	67.50	63.75	65.—	47.70	—	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
6 „ 1918	67.50	64.—	65.30	47.70	48.75	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
7 „ 1918	67.50	64.50	65.50	47.90	48.75	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
8 „ 1918	67.40	64.55	65.85	47.95	48.50	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
9 „ 1918	67.30	64.30	65.75	47.95	—	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
L'ste d. w. ¹⁾	67.20	63.40	64.80	47.50	48.—	99 $\frac{1}{2}$
H'ste „ „ ¹⁾	67.70	64.60	66.—	48.10	49.—	100 $\frac{1}{2}$
2 Nov. 1918	67.35	63.40	64.70	47.75	49.25	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
26 Oct. 1918	69.30	64.30	65.50	47.30	49.75	99 $\frac{1}{2}$ -100 $\frac{1}{2}$
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

^{*)} Notering te Amsterdam. ¹⁾ Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
9 Nov. 1918	4.76.55	5.44 $\frac{1}{2}$	nom.	41 $\frac{1}{2}$
Laagste d. week..	4.76.45	5.44 $\frac{1}{2}$	nom.	41 $\frac{1}{2}$
Hoogste „ „ ..	4.76.75	5.47	nom.	41 $\frac{1}{8}$
2 Nov. 1918	4.76.55	5.47 $\frac{1}{4}$	nom.	41 $\frac{1}{8}$
26 Oct. 1918	4.76.55	5.48	nom.	42 $\frac{1}{8}$
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 $\frac{1}{4}$	95 $\frac{1}{4}$	40 $\frac{3}{16}$

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noterings-eenheden	1 Oct. 1918	14 Oct. 1918	Tijdperk 15-31 October 1918		31 Oct. 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië..	Piast. p. £	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$
B. Aires....	d.p.gd.pes.	50 $\frac{1}{16}$	51 $\frac{1}{16}$ ²⁾	50 $\frac{1}{16}$	52 $\frac{1}{16}$	51 $\frac{1}{16}$ ³⁾
Calcutta....	sh/d.p.rup.	1/6 $\frac{1}{32}$	1/6 $\frac{1}{32}$	1/6	1/6 $\frac{1}{16}$	1/6 $\frac{1}{32}$
Hongkong..	id. p. \$	3/6 $\frac{1}{4}$	3/4 $\frac{1}{4}$ ²⁾	3/3 $\frac{1}{4}$	3/4	3/4
Lissabon....	d.p.escudo	28 $\frac{1}{2}$	29	28 $\frac{1}{2}$	30 $\frac{1}{2}$	30
Madrid....	Peset. p. £	21.89	23.16	22.62	23.37	23.31
Montevideo..	d.p.peso	62 $\frac{1}{4}$	59 $\frac{1}{4}$	59	60 $\frac{1}{4}$	60 $\frac{1}{4}$ ²⁾
Montreal....	\$ per £	4.86 $\frac{3}{4}$	4.86	4.85 $\frac{3}{4}$	4.86 $\frac{1}{4}$	4.86
R.d.Janeiro ¹⁾	d.p.milr.	12 $\frac{1}{4}$	12 $\frac{3}{16}$	12 $\frac{1}{16}$	12 $\frac{7}{8}$	12 $\frac{3}{4}$
Rome.....	Lires p. £	30.31	30.31	30.25	30.37 $\frac{1}{2}$	30.31
Shanghai..	sh/d.p.tael	5/3	5/0	5/0	5/2	5/1 $\frac{1}{2}$
Singapore..	id. p. \$	2/3 $\frac{1}{32}$	2/3 $\frac{1}{32}$	2/3 $\frac{1}{32}$	2/4 $\frac{1}{16}$	2/3 $\frac{1}{32}$
Valparaiso ¹⁾	d.p.pap.p.	15 $\frac{1}{32}$	14 $\frac{3}{16}$	13 $\frac{1}{16}$	13 $\frac{1}{16}$	13 $\frac{1}{16}$ ⁴⁾
Yokohama..	sh/d.p.yen	2/3 $\frac{1}{4}$	2/3 $\frac{1}{8}$	2/3	2/3 $\frac{1}{16}$	2/3 $\frac{1}{16}$

¹⁾ Noteringen op 90 dagen. ²⁾ Koers van 13 October. ³⁾ Notering van 28 October. ⁴⁾ Notering van 30 October.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvaugsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Notering te Londen.		te New York	
9 Nov. 1918.....	49 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{8}$	
2 „ 1918.....	49 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{8}$	
26 Oct. 1918.....	49 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{8}$	
19 „ 1918.....	49 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{8}$	
11 „ 1918.....	49 $\frac{1}{2}$	101 $\frac{1}{8}$	
10 Nov. 1917.....	43 $\frac{3}{4}$	86 $\frac{1}{8}$	
11 Nov. 1916.....	34 $\frac{1}{16}$	71 $\frac{1}{2}$	
20 Juli 1914.....	24 $\frac{15}{16}$	54 $\frac{1}{8}$	

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij.
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 p.Ct. Schuld-briefven	Credit Diverse reken. ¹⁾
7 Nov. 1918..	2.381	53.200	70.400	14.661	97.887
31 Oct. 1918..	2.084	53.200	70.400	14.614	97.581
24 „ 1918..	2.063	53.200	70.400	14.514	97.560
17 „ 1918..	1.656	53.200	70.400	14.513	97.493
10 „ 1918..	3.946	49.600	66.800	14.508	93.612

¹⁾ Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 9 November 1918.

Activa.

Binnenl. Wissels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 136.864.296,95 $\frac{1}{2}$ B.-bk. „ 318.906,34 Ag.sch. „ 20.191.351,23	f 157.374.554,52 $\frac{1}{2}$
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef.	f 8.596.409,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„	8.596.409,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 70.301.387,06 $\frac{1}{2}$ B.-bk. „ 5.238.703,28 Ag.sch. „ 44.875.977,85 $\frac{1}{2}$	f 120.416.068,20
Op Effecten	f 118.909.968,20	
Op Goederen en Spec.	„ 1.506.100,—	120.416.068,20
Voorschotten a. h. Rijk	„	14.132.237,43
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 79.395.080,—	
Muntmat., Goud	„ 621.034.214,58 $\frac{1}{2}$	
	f 700.429.294,58 $\frac{1}{2}$	
Munt, Zilver, enz.	„ 8.128.369,82	
Muntmat., Zilver	„	708.557.664,40 $\frac{1}{2}$
Effecten		
Bel. v. h. Res. fonds.	f 4.991.969,32	
id. van $\frac{1}{8}$ v. h. kapit.	„ 3.869.361,18	8.861.330,50
Geb. en Meub. der Bank	„	1.770.000,—
Diverse rekeningen	„	101.189.911,13 $\frac{1}{2}$
		f 1.120.898.175,19 $\frac{1}{2}$

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	„ 1.018.394.740,—
Bankassigatiën in omloop	„ 1.621.988,81 $\frac{1}{2}$
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	„ 68.900.749,64 $\frac{1}{2}$
	„ 68.900.749,64 $\frac{1}{2}$
Diverse rekeningen	„ 6.901.294,17 $\frac{1}{2}$
	f 1.120.898.175,19 $\frac{1}{2}$
Beschikbaar metaalsaldo	f 490.242.194,57 $\frac{1}{2}$
Op de basis van $\frac{1}{8}$ metaaldeking	„ 272.458.698,88 $\frac{1}{2}$
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 2.451.210.970,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	Meer	Minder
Disconto's	12.725.749,61	
Buitenlandsche wissels	38.200,—	
Beleeningen		9.130.248,28 $\frac{1}{2}$
Goud		1.023.655,15
Zilver		39.515,55 $\frac{1}{2}$
Bankbiljetten		7.177.430,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	10.395.876,67	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
9 Nov. 1918	700.429	8.128	1.018.395	70.523
2 „ 1918	701.453	8.168	1.025.572	61.473
26 Oct. 1918	706.477	8.154	985.317	96.558
19 „ 1918	706.635	8.085	990.089	80.717
12 „ 1918	707.517	8.065	982.137	73.964
5 „ 1918	707.586	8.049	981.217	56.834
28 Sept. 1918	708.708	8.042	971.557	65.637
21 „ 1918	706.810	7.997	956.250	77.383
14 „ 1918	707.695	7.988	954.057	67.561
7 „ 1918	707.437	7.959	953.797	61.104
31 Aug. 1918	709.316	7.953	946.392	46.733
24 „ 1918	707.424	7.953	922.122	69.883
17 „ 1918	706.089	7.861	922.377	60.996
10 Nov. 1917	683.703	7.121	855.221	59.491
11 Nov. 1916	584.157	6.450	740.458	50.211
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
	Totaal	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks			
9 Nov. 1918	157.375	128.500	120.416	490.242	65
2 „ 1918	144.649	115.500	129.546	491.672	65
26 Oct. 1918	142.996	116.500	119.685	497.709	66
19 „ 1918	133.696	106.000	119.279	499.995	67
12 „ 1918	118.290	91.000	117.106	503.772	68
5 „ 1918	110.654	89.000	112.556	507.415	69
28 Sept. 1918	117.418	98.000	112.782	508.671	69
21 „ 1918	113.457	94.000	101.081	507.411	69
14 „ 1918	99.258	80.000	102.049	510.661	70
7 „ 1918	89.209	70.000	104.711	511.685	70
31 Aug. 1918	75.116	57.000	104.715	517.884	72
24 „ 1918	72.204	55.000	100.660	516.194	72
17 „ 1918	64.448	47.000	101.787	516.473	73
10 Nov. 1917	72.915	61.000	88.617	506.976	76
11 Nov. 1916	67.920	52.000	66.721	431.577	75
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	2 Nov. 1918	9 Nov. 1918
Aan schatkistpromessen..	f 266.570.000,—	f 277.570.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 115.500.000,—	„ 128.500.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 123.771.000,—	„ 123.720.000,—
Aan zilverbons	„ 69.401.172,—	„ 70.343.223,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangens gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
2 Nov. 1918.....	***	***	275.100	
19 Oct. 1918.....	***	***	268.300	
12 „ 1918.....	***	***	266.600	
17 Aug. 1918.....	103.949	12.668	185.216	73.345
10 „ 1918.....	103.476	13.170	187.525	73.261
13 Juli 1918.....	101.951	12.446	193.483	62.204
3 Nov. 1917.....	81.584	17.554	175.790	45.619
4 Nov. 1916.....	70.036	23.326	157.245	58.437
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
2 Nov. 1918		153.100	***	59.100	***	***
19 Oct. 1918		151.000	***	58.800	***	***
12 „ 1918		149.400	***	58.900	***	***
17 Aug. 1918	7.580	24.259	70.855	25.947	65.082	45
10 „ 1918	7.521	24.091	71.630	27.752	64.712	45
13 Juli 1918	8.036	22.995	72.369	24.643	63.401	45
3 Nov. 1917	6.843	33.728	65.961	26.942	53.644	45
4 Nov. 1916	6.124	38.081	70.399	12.324	50.226	43
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
10 Aug. 1918 ..	646	1.403	931	1.153	73
3 „ 1918 ..	632	1.431	1.006	1.153	849
27 Juli 1918 ..	615	1.444	961	1.154	940
20 „ 1918 ..	686	1.423	832	1.138	613
11 Aug. 1917 ..	797	1.252	1.066	909	569
12 Aug. 1916 ..	690	1.077	900	888	641
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
6 Nov. 1918	74.092	64.700	***	***	***
30 Oct. 1918	73.948	64.203	287.585	28.500	266.704
23 „ 1918	73.409	63.397	285.340	28.500	264.160
16 „ 1918	73.197	62.997	283.771	28.500	262.160
7 Nov. 1917	56.191	42.390	189.944	28.500	163.620
8 Nov. 1916	56.495	37.172	139.072	28.500	107.822
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage ¹⁾
6 Nov. '18	57.865	95.129	31.676	131.447	27.642	17,07
30 Oct. '18	57.752	95.356	29.634	133.978	28.195	17,23
23 „ '18	45.991	95.381	32.044	120.132	28.462	18,70
16 „ '18	60.265	96.617	34.258	133.665	28.650	17,10
7 Nov. '17	58.833	91.155	43.499	121.037	32.251	19,60
8 Nov. '16	42.188	100.683	51.597	111.252	37.773	23 $\frac{1}{4}$
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{3}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposite.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dekking-percentage ¹⁾
31 Oct. 1918	2.603.182	2.550.019	3.062.385	16.661.550	34
23 „ 1918	2.661.357	2.547.308	2.910.884	16.420.768	34
15 „ 1918	2.662.929	2.549.283	2.804.239	16.079.088	34
7 „ 1918	2.661.348	2.547.379	2.710.299	15.798.049	34
31 Oct. 1917	2.518.641	2.404.670	1.023.935	10.400.264	34
31 Oct. 1916	2.522.286	2.506.076	229.445	7.260.036	38
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
31 Oct. 1918	20.679.210	10.733.766	12.606.600	3.056.700
23 „ 1918	18.732.525	9.058.939	12.173.000	2.903.000
15 „ 1918	19.019.129	9.489.975	11.908.200	2.796.000
7 „ 1918	18.893.812	9.376.311	11.705.000	2.701.900
31 Oct. 1917	11.737.052	5.686.056	6.738.500	1.012.100
31 Oct. 1916	7.877.607	3.458.360	2.528.800	218.700
23 Juli 1914	750.892	943.964

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
7 Nov. '18	5.444.711	2.037.108	319.941	***	18.800.000
31 Oct. '18	5.443.298	2.037.108	320.127	1.382.407	18.800.000
24 „ '18	5.441.871	2.037.108	319.828	1.434.742	18.800.000
17 „ '18	5.439.853	2.037.108	319.554	1.529.068	18.600.000
8 Nov. '17	5.327.485	2.037.108	253.481	721.773	12.350.000
9 Nov. '16	5.009.400	—	325.798	894.720	6.400.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Cit. Particulieren.	Rek. Cit. Staat
	89.356	1.051.502	839.123	30.820.345	2.945.781	77.833
	876.990	1.052.963	824.150	30.782.046	2.876.163	175.898
	824.644	1.053.616	818.662	30.721.055	2.909.131	35.202
	841.802	1.055.134	833.347	30.630.953	2.856.535	59.497
	736.358	1.153.626	1.125.021	22.018.321	2.679.067	9.256
	632.052	1.368.906	1.362.108	15.972.641	1.797.823	122.052
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. ¹⁾

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Cit. saldi
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 „ '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 „ '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

¹⁾ Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
20 Sept. '18	2.023.558	1.190.072	5.829	52.481	2.295.031
13 „ '18	2.024.559	1.167.218	5.829	53.173	2.245.429
6 „ '18	2.016.983	1.131.394	5.830	53.511	2.180.679
30 Aug. '18	2.013.794	1.103.030	5.829	53.168	2.092.708
21 Sept. '17	1.402.317	545.451	52.500	49.934	670.246

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkings-percentage ¹⁾	Percent. Goud-dekking circulatie
20 Sept. '18	1.910.178	2.284.107	78.689	51,1	51,9
13 „ '18	1.852.997	2.319.390	78.553	52,9	51,9
6 „ '18	1.775.740	2.244.027	78.359	55,3	51,9
30 Aug. '18	1.660.798	2.141.553	78.168	57,9	52,7
21 Sept. '17	344.770	1.392.962	59.354	74,3	81,4

¹⁾ Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
13 Sept. '18	734	12.960.674	1.163.163	11.315.598	1.446.947
6 „ '18	735	12.999.208	1.192.072	11.368.123	1.461.373
30 Aug. '18	734	12.784.531	1.232.163	11.228.827	1.450.020
23 „ '18	734	12.885.251	1.165.743	11.321.518	1.445.282
16 „ '18	735	13.002.672	1.157.759	11.494.593	1.451.037

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 11 November 1918.

Als een lawine gaan de gebeurtenissen van den laatsten tijd over ons heen. Het zijn geweldige veranderingen, die wij thans aanschouwen en die onwillekeurig herinneringen aan den tijd van meer dan honderd jaren geleden, dien van de Fransche omwenteling, in ons wakker roepen.

De ineensstorting van de Habsburgsche Monarchie had al reeds op de beurzen in de landen der Centrale Mogendheden een funeste uitwerking geëffend, zooals wij in ons vorig overzicht te dezer plaatse deden uitkomen. Doch veel krachtiger nog dan deze ineensstorting hebben de voorvallen in het Deutsche Rijk zelve gewerkt. Het was reeds duidelijk, dat de voorwaarden van den wapenstilstand, hoe nijpend deze ook mochten zijn, wel uit de handen van Generaal Foch geaccepteerd zouden moeten worden en men had zich ter beurze van Berlijn reeds min of meer met dit denkbeeld vertrouwd gemaakt, zoodat de achter ons liggende berichtperiode zelfs voor enkele fondsen een min of meer groot herstel te aanschouwen heeft kunnen geven. Dit is dan in hoofdzaak ontstaan uit de overweging, dat het tot stand komen van den wapenstilstand het onmiddellijke voorspel voor den vrede beteekent en het is niet te ontkennen, dat het vooruitzicht op een staken der vijandelijkheden allerwegen een gevoel van uiterste verlichting doet opgaan. Het heeft betrekkelijk weinig gewicht in de schaal gelegd, tot welke rubriek de verschillende fondsen behooren; over de gansche linie was een verademing en, hiermede samen gaande, een opvoering van het koerspeel, waar te nemen. Dit veranderde echter in het midden der vorige week, toen de eerste berichten van onlusten in verschillende plaatsen van Duitschland, beginnende met Kiel, bekend werden. Onmiddellijk werd het schrikbeeld van de Russische revolutie opgeroepen, met haar bloedige tooneelen en haar ruw ingrijpen op financieel en economisch gebied. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat tengevolge hiervan de beurzen in het Deutsche Rijk weder tot een algemeen apathische en zeer lusteloze stemming vervielen, waarbij het aanbod zeer sterk overwegend is gebleven. Zelfs, nu wel duidelijk is geworden, dat de zeer diep-ingrijpende veranderingen in het binnenlandsch bestuur hoogstwaarschijnlijk tot stand zullen komen, zonder dat al te veel wordt gewijzigd in het fijne raderwerk der maatschappij, is de tendens niet levendiger geworden. Vooral voor scheepvaartwaarden is dit het geval, hetgeen ten nauwste in verband staat met de vooruitzichten, onmiddellijk na den oorlog. Stemmen, in de landen der Entente opgegaan, hebben reeds verkondigd, dat het Deutsche Rijk de verliezen, door den duikbootoorlog veroorzaakt, zal hebben te vergoeden, niet in geld, doch in natura. Mocht dit werkelijk doorgevoerd kunnen worden, dan ziet Duitschland zich van vrijwel zijn geheele handelsvloot beroofd, terwijl daarenboven de werven nog jarenlang voor het buitenland zullen moeten arbeiden. Het is natuurlijk absoluut niet te voorzegen, in welke mate de verschillende, thans gevormde plannen, tot uitvoering gebracht zullen worden, doch het is duidelijk, dat de beurs met de mogelijkheid reeds rekening houdt en de waardeering der betrokken fondsen hiernaar afneemt.

Dat ook de overige soorten, die bij het eindigen van den oorlog zonder eenigen twijfel gebaat zouden worden, niet sterker werden gevraagd, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat ieder perspectief thans nog ontbreekt. De gebeurtenissen bevinden zich in het stadium van ontwikkeling, doch op dezen groei hebben zoodanige onberekenbare elementen invloed, dat de groote menigte huiverig is geworden, nieuwe zaken te entameeren, zoowel in de eene als in de andere richting.

Op het succes der negende Deutsche oorlogsleening hebben de allerlaatste gebeurtenissen slechts ten deele invloed kunnen uitoefenen. De inschrijving werd n.l. Woensdag 5 November j.l. gesloten; volgens taxatie zou het totaal der inschrijvingen ongeveer 12½ milliard Mark bedragen. Indien dit het geval is, zou het resultaat ongeveer overeenkomen met dat van de zevende oorlogsleening. De toekomst dezer leeningen is er inmiddels niet beter op geworden, nu reeds uit het uiterste linksche kamp stemmen zijn opgegaan, die een annuleering bepleiten. Ook het bekend worden van het leenings-resultaat heeft niet kunnen medewerken een optimistischer stemming ter beurze te doen ontstaan.

Hierbij hebben zich nog gevoegd de heerschende toestanden op monetair terrein. De schaarschte der betalingsmiddelen is nog steeds niet bezworen, ondanks de wettelijke betaalkracht, die aan de Januaricoupons der verschillende

oorlogsleeningen is verleend. Deze coupons worden derhalve niet vóór den vervaldatum verzilverd, doch ieder is verplicht dezelve in betaling te nemen, als waren zij wettelijk geld. In ons vorig overzicht maakten wij reeds melding van nog andere maatregelen, die getroffen waren, om den nood aan betalingsmiddelen te bestrijden, o.a. van de uitbreiding der biljetten-circulatie der „Privatnotenbanken”. Van verschillende zijden is er in Duitschland bovendien nog op gewezen, dat de Reichsbank nog in het bezit is van een zeer groot bedrag aan Darlehenskassenscheine (volgens de balans van 23 October j.l. niet minder dan Mk. 2903 miljoen) welke, in omloop gebracht, het hunne zouden bijdragen, om den toestand spoediger te normaliseeren. Echter is er thans van bevoegde zijde op gewezen, dat deze biljetten niet voor de circulatie geschikt zijn, daar zij voor het grootste gedeelte zijn uitgegeven in coupures van méér dan 1 miljoen Mark en derhalve in de eerste plaats slechts administratieve waarde hebben.

In welke mate overigens de afbrokkeling en, later, de val op de effectenmarkt heeft plaats gevonden, kan nog niet in alle finesses worden bekend gemaakt, omdat publicatie der koersen nog steeds niet geoorloofd is, ondanks het feit, dat de oorspronkelijke reden voor dit verbod (n.l. het vrijhouden van de geldmarkt voor de oorlogsleeningen) vervallen is. Wel kan van een aantal fondsen het gemiddelde worden berekend en aan de hand van deze koersen kan dan de reactie globaal worden afgemeten. Voor de maand October zijn deze prijzen samengesteld met betrekking tot dezelfde fondsen, die wij hier ter plaatse reeds eerder noemden — zie Nr. 148 —; een vergelijking toont de volgende uitkomst aan:

	31 Dec. 1913	28 Juli 1914	31 Dec. 1916	31 Dec. 1917	31 Aug. 1918	30 Sept. 1918	31 Oct. 1918
24 „variabele” waarden	222	185	228	278	272	239	194
10 aand. der eenheidsmarkt	293	232	395	445	442	386	257

Duidelijk komt hieruit de débacle aan de Berlijnsche beurs naar voren; voor de aandelen der „eenheidsmarkt” (waaronder zich de groote munitie- en petroleum-industrieën bevinden) bedraagt de reactie sinds Augustus niet minder dan 185 pCt.

Ook te Weenen is de beurs het toonbeeld van reactie op de allergrootste schaal geweest. Hierbij heeft zich, als in Duitschland, de schaarschte aan betalingsmiddelen gevoegd, waartegen thans wel maatregelen zijn genomen, doch die geenszins afdoende zijn gebleken. De onrust is nog overheerschend in het land, zoodat het oppotten van bankpapier nog steeds niet tot het verleden behoort. Over het geheel voelt men zich klaarblijkelijk veiliger bij de directe betalingsmiddelen dan bij de objecten van de fondsenmarkt, ondanks het feit, dat van de Oostenrijksche Rijksbank de balansen in zeer langen tijd niet volledig verschenen zijn. Speciale voorvallen van de Weensche beurs laten zich hier niet vermelden; de algemeene richting was dalend en veel animo om op groote schaal op te nemen, bestond gedurende de gansche berichtsperiode niet. Bovendien wordt de belangstelling meer naar het terrein der politiek, dan naar dat van de beurs-affaire getrokken, zoodat de omzetten van geringe beteekenis zijn gebleven.

Het mag inmiddels wel interessant worden genoemd eens den loop van zaken op de beurzen te beschouwen, die in normale tijden of niet zoo sterk de aandacht trekken, of uiterst onbelangrijk zijn. In de eerste plaats hebben wij hier het oog op de markt van Kiew, die door de zelfstandigheid van de Oekraïne zeer veel aan beteekenis heeft gewonnen. Dit is te merkwaardiger, omdat te Petersburg en te Moskau de handel in effecten en papieren van waarde met de doodstraf wordt geboet. Bovendien is de markt te Kiew uiterst optimistisch gestemd en kan daar een bijna voortdurende stijging worden geobserveerd, hoofdzakelijk tengevolge van den grooten geld-overvloed. De meeste Russische fondsen worden in groote posten uit de markt genomen, in verband met de overveging, dat op de thans heerschende periode van nationaliseering der bedrijven de tijd van teruggave aan het particulier bezit zal volgen. Weliswaar bestaat voor deze opvatting op het oogenblik geen enkele aanleiding, doch men loopt op de mogelijkheid dezer gebeurtenis reeds thans vooruit.

Ten einde een denkbeeld te verkrijgen van de richting aan de beurs te Kiew, geven wij hieronder enkele noteeringen uit een lokaal blad, d.d. 15 en 26 October j.l. Deze noteeringen geschieden per stuk en in Karbowanzen. Officieel staat de Karbowanze gelijk met den Roebel, doch in de practijk kan de waarde gesteld worden op 10 pCt. onder den Tsarenroebel.

	15 Oct.	26 Oct.
4 pCt. Russische Rente	72	84
5½ pCt Russische Oorlogsleening	76	83
Russische Bank f. a. Handel	700	900
Intern. Handelsbank	650	950
Nafta Nobel	2750	3100
Prowodnik	360	450

Vervolgens is het de beurs te Genève, die thans meer dan vroeger de aandacht trekt. De verhoudingen op de Zwitserse emissiemarkt worden voortdurend scherper toegespitst; meer en meer vinden de nieuwe uitgiften moeilijkheden bij de plaatsing. Zoo moet de jongste emissie ad frs. 6 miljoen Bons der Société Franco-Suisse pour l'Industrie Electrique zeer teleurstellend zijn geweest, hoewel de rentevoet 5½ pCt. en de koers van uitgifte 98 pCt. was. In verband hiermede zijn ook de verschillende mobilisatieleeningen in prijs gedaald. Een en ander is het gevolg van het feit, dat groote kapitalen, die in den tijd van industrieel malaise gedurende den oorlog aan de beurs waren toevertrouwd, thans vrij worden gemaakt, teneinde paraat te zijn voor het tijdperk na het sluiten van den vrede.

Te Londen en Parijs is de stemming van de effectenbeurzen, naar te verwachten was, zeer geanimeerd gebleven. Ook te New York is een betere tendens doorgebroken, wijl de stortingen op de jongste oorlogsleening thans beginnen te vloeien en derhalve haar invloed op de geldruimte beginnen uit te oefenen. Hierbij kwamen de berichten omtrent den voor de Geassocieerden zeer gunstigen gang van zaken in Europa, terwijl ook de orderstaat van de Steeltrust, steeds de graadmeter voor de industriele bedrijvigheid, een toename kon aantonen. Daarentegen is voor Marinewaarden wederom een reactie ingetreden in verband met moeilijkheden, die zouden zijn gerez bij den verkoop van het Engelsche bezit.

Te onzent heeft de beurs voor staatsfondsen een zeer lusteloos verloop gehad. Vooral aan het einde der berichtsperiode trad voor de binnenlandsche soorten een gevoelige reactie in, in verband met de berichten omtrent diepgaande hervormingen bij onze Oosterburen en met de vrees, dat ook hier te lande deze voorvallen wel eens hun weerspiegeling zouden kunnen vinden. De jongste voorstellen van de arbeiderspartij, die juist heden aan onze beurs bekend werden, hebben tot de matte houding het hunne bijgedragen. Over het geheel gelooft men wel niet, dat aanslagen op kapitaalbezit bedoeld zijn, doch de onrustige tijden, waarin wij leven, maken een onderstelling over eenigszins langere termijn geheel onmogelijk en deze onzekerheid doet velen tot realisatie overgaan.

Ook de vrees voor ingrijpende Regeeringsbemoeiing met het beursleven heeft een zekere terughouding veroorzaakt. Het ontwerp „Effectenbeurswet 1919”, dat gedurende de achter ons liggende berichtsperiode is gepubliceerd, zal, wordt het tot wet verheven, de fondsenmarkt onder directe controle van de Regeering brengen, met uitschakeling van de zeggingsmacht der leden van de beurs. Het is te verwachten, dat hiertegen nog wel oppositie zal ontstaan en dat het ontwerp niet, zooals het thans is, in de Staatscourant zal verschijnen, doch de mogelijkheid hiervan heeft toch thans reeds eenige schaduwen vooruit geworpen. Vanouds behoorde de handel in fondsen tot den meest ongebonden handel, ook uit den aard van zijn karakter. De kans op eventuele wijzigingen van de historisch gegroeide vormen hebben een zekere ongerustheid in het leven geroepen.

	5 Nov.	8 Nov.	11 Nov.	Rijzing of daling.
4½ % Ned. W. Sch. 1916	89 ¹¹ / ₁₆	89 ³ / ₄	87	— 2 ¹¹ / ₁₆
4 % „ „ „ 1916	82	82 ¹ / ₂	79 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₂
3½ % „ „ „	70	70	70	
3 % „ „ „	63 ³ / ₁₆	63 ⁵ / ₈	63	— ³ / ₁₆
2½ % Cert. N. W. S.	54 ¹ / ₂	55	54 ⁷ / ₈	+ ³ / ₈
5 % Oost-Indië 1915	94 ⁵ / ₈	94 ³ / ₈	93 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₈
4 % Hongarije Goud ...	32	37	35 ¹ / ₄	+ 3 ¹ / ₄
4 % Oostenr. Kronenrente	30	32	30 ¹ / ₄	+ ¹ / ₄
5 % Rusland 1906	40	40	41 ¹ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
4½ % Iwongorod Dombr...	37 ³ / ₄	37 ³ / ₄	37 ³ / ₄	
4 % Rusland Cons. 1880..	34	35 ⁷ / ₁₆	34	
4 % Rusl. bij Hope & Co...	36	37	33 ¹¹ / ₁₆	— 2 ⁵ / ₁₆
4 % Servië 1895	51 ⁷ / ₈	51 ³ / ₄	51 ³ / ₄	— ¹ / ₈
4½ % China Goud 1898 ..	63 ³ / ₈	63 ⁷ / ₈	63 ⁷ / ₈	+ ¹ / ₄
4 % Japan 1899	65	65	66 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
4 % Argentinië Buitenl..	64 ⁷ / ₈	64 ⁷ / ₈	64 ⁷ / ₈	
5 % Brazilië 1895	68 ⁷ / ₈	68 ⁷ / ₈	68 ³ / ₄	— ¹ / ₈
5 % „ 1913	67 ³ / ₄	67 ³ / ₄	67 ³ / ₄	

Overigens waren ook de buitenlandsche staatsfondsen sterk gedrukt, waarop slechts Russische waarden een uitzondering vormden. Wel kwamen ook hier lagere notee-

ringen tot stand, doch in verhouding tot de reacties bij andere rubrieken waren de koersen nog vrij vast te noemen.

De lokale markt echter heeft plotseling een paniekachtig aanzien gekregen; waaraan geen enkele afdeling zich heeft kunnen onttrekken. Hier was het niet anders dan de vrees voor groote binnenlandsche hervormingen (o.a. de socialisatie der hiervoor in aanmerking komende bedrijven), die de verkooplen hebben veroorzaakt. De meest fantastische voorspellingen werden gevaagd en, in sommige gevallen, geloofd, zoodat een geweldige verkoopdrang zich van de gansche beurs meester maakte, waartegenover slechts kooporders uit contramedekking gesteld konden worden. Men hield absoluut geen rekening met het feit, dat de beweging, hier nog nauwelijks begonnen, groote kans heeft in rustige banen te worden geleid, doch hield zich slechts met het schrikwekkende woord „revolutie” bezig, waaraan allerlei lugubere beschouwingen, niet slechts op het gebied der persoonlijke veiligheid, doch meer nog op economisch terrein, werden verbonden. En dit, ondanks het feit, dat overigens de algemeene toestand bezig is zich sterk te verbeteren. De mededeelingen van de Regeering in zake het vertrek van drie vaartuigen uit Nederlandsch Oost-Indië, die betreffende de verscheping van diverse goederen, in Londen liggende, in afwachting van het tot stand komen eener definitieve economische overeenkomst, de verhooging van het broodrantsoen, de gedeeltelijke demobilisatie, de verbetering van de veiligheid voor onze scheepvaart, het zijn alle factoren, die in meer normale tijden zonder eenigen twijfel de hoop op een betere toekomst gewekt en hierdoor de effectenmarkt op een hooger niveau gebracht zouden hebben. Thans was hiervan geen sprake.

Het is onnoodig hier thans de verschillende markten van onze beurs afzonderlijk te releveeren. Zonder een enkele uitzondering stelden alle noteringen zich lager, waarbij de toevallige marktpositie in een bepaald papier vaak den koers bepaalde. Zoo was het opmerkelijk, dat van de scheepvaartmarkt de Indische lijnen en de Holland-Amerika Lijn het sterkst gedrukt waren, alleen slechts, wijl in deze fondsen bijna geen baisse-posities bestonden. Daarentegen was de rubbermarkt b.v., hoewel op een aanmerkelijk lager peil, heden niet zoo ongeanimeerd, omdat vele dekkingsaankopen, vooral in aandelen Amsterdam Rubber, werden geëffectueerd.

	5 Nov.	8 Nov.	11 Nov.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	421	424	396	- 25
" " „ gem.eig.	401 1/2	405	370	- 31 1/2
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij ..	230	275	275	+ 45
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	179	177 1/2	177 1/2	- 1 1/2
Hollandsche Stoomboot-Mij..	223 3/4	225	214	- 9 3/4
Java-China-Japan-Lijn	317 1/2	324	313 1/2	- 4
Kon. Hollandsche Lloyd ..	188	187 3/4	178 1/2	- 9 1/2
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.....	243 1/4	248 1/2	233	- 10 1/4
Kon. Paketvaart-Mij.....	261 1/4	267	252	- 9 1/4
Maatschappij Zeevaart	333	324 3/4	319	- 14
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	264 1/4	267 1/2	253	- 11 1/4
Nievelt Goudriaan	521	520	490	- 31
Rotterdamsche Lloyd.....	299	308	280 1/2	- 18 1/2
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	395	370	370	- 25
" " „Nederland” ..	286 1/2	298 1/2	270	- 16 1/2
" " „Noordzee” ..	222	224	214	- 8
" " „Oostzee”	389 1/2	389 3/4	375	- 14 1/2

Van een herstel kon heden nog geen sprake zijn. Voortdurend werd materiaal aangeboden, vooral toen de provincie gelegenheid had gekregen, kennis te nemen van de ter beurze van Amsterdam heersche opvattingen. De markt sloot dan ook over de gansche linie uitermate gedrukt en op vrijwel de laagste koersen.

	5 Nov.	8 Nov.	11 Nov.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	189	188 3/4	188 3/4	- 1/4
Ned. Handel-Mij. cert. v.aand.	179 3/8	180	171 1/2	- 8 3/8
Rotterd. Bankvereniging ..	144 3/4	144 3/4	144 3/4	-
Amst. Superfosfaatfabriek..	182 3/4	180 3/4	180 3/4	- 2
Van Berkel's Patent	142	141	138	- 4
Insulinde Oliefabriek.....	238 7/8	238 1/2	227	- 11 7/8
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	101 3/4	101 1/2	101 3/8	- 3/8
Ned. Scheepbouw-Mij.	180	177	176 3/4	- 3 1/4
Philips' Gloeilampenfabriek	387 1/2	387 1/2	387 1/2	-
R. S. Stokvis & Zonen	520	522 1/2	522 1/2	+ 2 1/2
Vereenigde Blikfabrieken ..	143	141	141	- 2
Compania Mercantil Argent.	246 1/4	249	206*	- 40 1/4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	147 3/4	150	143 1/2	- 4 1/4
Händelsver. Amsterdam....	381	385	366	- 15
Holl. Transatl. Handelsver.	146	145 1/2	145 1/2	- 1/2

	5 Nov.	8 Nov.	11 Nov.	Rijzing of daling.
LindeTeves & Stokvis	211	210	201	- 10
Van Nierop & Co's Handel-Mij	166	168 1/2	168	+ 2
Tels & Co's Handel-Mij	163 1/4	161 3/4	161 3/4	- 1 1/2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij	245 1/2	249	233	- 12 1/2
Kon. Petroleum-Mij.	608 1/2	620 1/2	400*	- 208 1/2
Orion Petroleum-Mij.....	95 1/2	95 1/2	95 1/2	-
Steaun Romana Petr.-Mij ..	177 3/8	181	172 9/16	- 5 5/16
Amsterdam-Rubber-Mij.....	179 3/4	183 1/2	172 1/2	- 7 1/4
Nederl.-Rubber-Mij.	108	112	100	- 8
Oost-Java-Rubber-Mij.	220	222 1/2	205	- 15
Deli-Maatschappij	520	523 1/2	523 1/2	+ 3 1/2
Medan-Tabak-Maatschappij..	227	228	215	- 12
Senembah-Maatschappij....	467	471	449	- 18

* ex dividend.

De Amerikaanse afdeling was eveneens niet gunstig gedisponeerd, hoewel de aanwijzingen van Wallstreet hiervoor geen aanleiding hebben gegeven. Doch de algemeen pessimistische opvatting breidde zich ook tot deze fondsen uit, zoodat de noteringen, bij geringen handel, zich alle lager stelden.

	5 Nov.	8 Nov.	11 Nov.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	77	77 1/4	75	- 2
Anaconda Copper	155 7/16	155 7/16	153 1/2	- 1 5/16
Un. States Steel Corp.....	91 3/4	93	91 1/4	- 1/2
Achison Topeka.....	95 1/16	95 9/16	95	- 1/16
Southern Pacific.....	92 1/2	96 1/8	95	+ 2 1/2
Union Pacific.....	135 5/8	137 15/16	135	- 1/8
Int. Merc. Marine afgest.....	32 2 3/4	33	31 3/4	- 1 5/8
" " " " " " " "	121 3/8	122 3/8	118 3/8	- 2 3/4

Prolongatiegeld iets moeilijker verkrijgbaar; de koers was heden 4 1/2 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 11 November 1918.

De wereldschokkende gebeurtenissen der laatste dagen hebben zich in de graanmarkten slechts weinig geuit. In Noord-Amerika zijn de prijzen van maïs en haver (voor tarwe is de prijs vastgesteld) enigszins gestegen. In Argentinië is deze stijging veel belangrijker ook voor tarwe. Blijkbaar verwacht men dus meer uitvoer van dit land in verband met den vrede, doch de markt verkeert er nog niet in opgewonden toestand.

Ongetwijfeld mag men grootere verschepingen van graan verwachten uit de exportlanden. Zoo al niet de neutralen en de centralen ruim voorzien zullen worden, toch zullen zij waarschijnlijk belangrijk meer mogen invoeren dan zij tot nu toe gedaan hebben, terwijl ook door het eindigen van den duikbootoorlog de scheepvaart in het algemeen in staat zal zijn meer te vervoeren, b.v. doordat het niet meer noodzakelijk zal zijn in convooi te varen, wat steeds opont-houd veroorzaakt. Het is dan ook te hopen, dat de nieuwe oogsten in Argentinië onder gunstige omstandigheden binnengehaald kunnen worden, daar er in dat geval voor zeer geruimen tijd geen tekort zou dreigen.

De lijnzaadprijzen zijn in den laatsten tijd niettegenstaande de hogere schatting van den Noord-Amerikaanschen oogst regelmatig gestegen. Dat Amerika zichzelf zou kunnen bedriepen lijkt, gegeven de schattingen, die toch geen van alle 15 millioenen bushels overschrijden, wel zeer optimistisch, temeer als men in aanmerking neemt, dat bij den aanvang van het seizoen de voorraden van lijnzaad en olie zeer gering waren, en het normale verbruik toch minstens 25 millioenen bushels bedraagt. In de afgelopen week heeft dan ook de stijging zich niet alleen bepaald tot Argentinië, maar melden vooral de Noord-Amerikaansche markten veel hogere noteringen. Bij een verbetering van de scheepvaarttoestanden zal er ongetwijfeld weer spoedig lijnzaad van Argentinië naar Noord-Amerika verscheept worden.

Nederland. De besprekingen te Londen schijnen resultaat op te leveren, zoodat voorloopig reeds een hoeveelheid van 50.000 tons tarwe, benevens verschillende andere producten voor onmiddellijke verscheping naar Nederland worden toegestaan. Over voergranen wordt in de voorloopige regeling nog niet gesproken. Het is te hopen, dat ook deze spoedig toegestaan zullen worden, opdat wij hier door een krachtiger voeding van den veestapel wederom op een normale productie van vleesch en vet zullen kunnen komen.

Noteringen.						
Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mais Nov.	Haver Nov.	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Lijnzaad Febr.
9 Nov.'18	226	121	71 $\frac{1}{2}$	12,15	5,95	21,80
2 Oct. '18	226	115 $\frac{1}{8}$	67 $\frac{3}{8}$	11,50 ²⁾	5,30 ²⁾	20,05
9 Nov.'17	220	118 ¹⁾	59 $\frac{1}{8}$ ¹⁾	12,75 ⁴⁾	8,95 ²⁾	15,65
9 Nov.'16	189 $\frac{7}{8}$	91 $\frac{1}{4}$ ¹⁾	56 ¹⁾	15,15	9,30	23,70 ¹⁾
9 Nov.'15	102 $\frac{1}{8}$	59 $\frac{1}{8}$ ¹⁾	38 $\frac{1}{8}$ ¹⁾	10,10 ⁴⁾	5,10 ²⁾	13,25 ⁴⁾
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 $\frac{1}{8}$ ¹⁾	36 $\frac{1}{2}$ ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept. ³⁾ per Nov. ⁴⁾ per Jan.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Soorten.	11 Nov. 1918	4 Nov. 1918	11 Nov. 1917
Tarwe (inlandsche)	25,— ¹⁾	25,— ¹⁾	—
Rogge (70 Kg. natuur gew.)	28,50 ¹⁾	28,50 ¹⁾	—
Mais (La Plata)	—	—	360,— ¹⁾
Gerst (60 Kg. natuur gew.)	20,— ¹⁾	20,— ¹⁾	—
Haver (inlandsche)	23,— ¹⁾	23,— ¹⁾	—
Lijnkoeken (Noord-Ame- rika van La Plata-zaad)	—	—	250,— ¹⁾
Lijnzaad (inlandsch)	40,— ¹⁾	40,— ¹⁾	—

¹⁾ Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	2-7 Nov. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdoak 1917	2-7 Nov. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdoak 1917	1918	1917
Tarwe	—	9.044	253.376	—	2.920	38.227	11.964	291.603
Rogge	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Mais	—	—	114.637	—	4.590	80.134	4.590	194.771
Gerst	—	—	30.600	—	—	11.886	—	42.486
Haver	—	—	12.399	—	—	27.269	—	39.668
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek	—	—	34.078	—	—	27.985	—	62.063
Tarwemeel	—	756	19.988	—	6.068	3.051	6.824	23.039
Andere meelsoorten	—	19.716	—	—	4.286	—	24.002	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	14.903	302.610	389.952	—	—	—	302.610	389.952
Mais	—	90.191	27.674	—	—	—	90.191	27.674
Rogge	—	5.174	11.725	—	—	—	5.174	11.725
Tarwemeel	—	68.918	6.962	—	8.807	—	77.725	6.962
Gerst	—	24.172	667	—	—	—	24.172	667
Andere meelsoorten	—	40.465	—	—	9.510	—	49.975	—

SUIKER.

Het einde van den wereldoorlog zal ook voor den suikerhandel weder ingrijpende wijzigingen brengen. Al zal vooral in die Europeesche productielanden, welke tegenwoordig niet veel meer dan voor de eigen consumptie opleveren, regeeringsbemoediging nog geruimen tijd gehandhaafd blijven, zoo kan voor koloniale suiker toch stijgende vraag verwacht worden. Daarbij mag echter wel gewaarschuwd worden tegen *overdreven* verwachtingen, aangezien het scheepsruimtevragestuk waarschijnlijk nog geruimen tijd remmend zal werken op den handel in het algemeen.

Wat speciaal Java betreft, zoo bewogen zich de prijzen in den laatsten tijd tusschen f 12 en f 13 basis witte suiker, doch is het niet bekend, of daartoe reeds belangrijke afdoeningen plaats vonden. Al lijken deze prijzen niet te hoog, vergeleken met de prijzen in de verschillende consumptielanden, zoo moet niet uit het oog verloren worden, dat nog belangrijke kwantiteiten, tot véél lager prijzen ingeslagen, zich in handen van speculanten bevinden, waarvoor voorloopig slechts gedeeltelijk afscheepgelegheid te vinden zal zijn. Tot dusver zijn de afscheepingen van Java onder de omstandigheden zeer bevredigend te noemen; in September waren die alweder grooter dan verleden jaar, n.l. 167.560 tegen 146.520 tons, zoodat de geheele uitvoer sedert begin Mei 643.560 ton bedroeg tegen 514.520 tons in 1917, en sedert begin Januari 903.193 tegen 705.406 tons. Niettegenstaande deze grootere afscheepingen is de thans op Java liggende voorraad nog grooter dan verleden jaar, aangezien niettemin de verschepingen geen gelijken tred hebben gehouden met de productie.

In verband met de weigering der Vereenigde Javasuiker Producenten om hun zetel naar Java te verleggen, heeft de Ned. Ind. Regeering de beperkende bepalingen, aan het verlenen van uitvoervergunningen verbonden, opgeheven en worden deze vergunningen nu weder aan iedereen verleend. De voor het uitvaardigen der licenties door den Gouverneur-Generaal ingestelde Commissie van Advies werd ontbonden.

Uit oogst 1919 wordt een verkoop gerapporteerd aan een Chineeschen speculant van 50.000 picols No. 12/14 tot f 10%.

Over de overige wereldmarkten valt nog niets bijzonders te berichten. Volgens F. O. Licht zal de oogst in Duitschland beneden 1.550.000 tons blijven. Van de Europeesche landen belooft alleen Oostenrijk-Hongarije een grooteren oogst te zullen opleveren dan verleden jaar, wan-

neer tenminste de gevolgen der revolutie daarin geen verandering brengen. In Zweden wordt de oogst geraamd op 119.000 tons geraffineerde suiker tegen 125.000 tons verleden jaar.

RUBBER.

De markt onderging geen noemenswaardige verandering in de afgelopen week. De stemming bleef kalm, slechts op het einde der week liepen de prijzen iets op.

De week sluit als volgt: einde voorafgaande week

Prima Hevea Crêpe loco	2/5 $\frac{3}{4}$	2/5
„ „ „ Nov./Dec. 2/5 $\frac{3}{4}$	2/5 $\frac{3}{4}$	2/5
„ „ „ Jan./Juni 2/6	2/6	2/6
smoked Sheets 1 d. minder.	—	1 d. minder.
Hard cure fine Para	2/11 $\frac{1}{2}$	3/- $\frac{1}{2}$

WOL.

De zaken op de centrale markt te Buenos Aires blijven bij voortdoring levendig. De prijzen zijn vast met goede vraag, vooral voor de Crossbred-soorten; de oude voorraden nemen snel af. De Fransche, Italiaansche en Amerikaansche koopers hebben de laatste dagen veel zaken gedaan.

Hier volgen enkele cijfers nopens de verschepingen:

	1 October—1 September 1917/1918.	1916/1917
Genua	19.800 bn.	29.000 bn.
Engeland	5.000 „	34.000 „
Ver. Staten	187.000 „	222.000 „
Frankrijk	19.000 „	34.000 „
Spanje	8.500 „	3.000 „
Nederland	150 „	7.500 „
Diversen	17.500 „	9.000 „

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 3 October 1918.

Twee belangrijke cijfers werden deze week gepubliceerd: de eerst plaats het tweede Ginners Bericht, dat de hoeveelheid geginde balen Amerikaansche katoen tot 25 September aangeeft met 3.720.000 tegen 2.512.000 balen in 1917 en 4.082.000 in 1916. Hoewel dit aantal hooger was dan men verwachtte, had het toch weinig invloed op de markt. Later ontvingen wij het Bureau-bericht met een percentage van 54,4 tegen 60,4 in 1917 en 56,3 in 1916. Dit had ook weinig invloed op de markt, daar men meent,

dat de oogst reeds zoo ver gevorderd is, dat een vroege vorst niet veel schade meer zal kunnen doen. Het weer is eerst gunstig geweest en men meent algemeen, dat dit aan den oogst ten goede zal komen. Hoewel de vraag van de industrie verbeterd is, wordt er ook in het Zuiden nog al katoen aangeboden, zoodat prijzen weinig veranderen, terwijl men ook voorloopig nog een fineering der prijzen verwacht. In Egyptische katoen is nog al wat gedaan, terwijl de prijs eenigszins verlaagd is in verband met de nieuwe Regeeringsmaatregelen. In Amerikaansche katoen is weinig gedaan en prijzen blijven nog steeds stijgen geheel buiten verband met de prijzen van ruwe katoen. Het wordt steeds moeilijker om garens in de vrije markt te koop, zoodat verkoopprijzen slechts nominaal zijn. In het binnenland koopt men weer minder ook in verband met den politieke toestand, terwijl de export van garens zich voornamelijk bepaalt tot Frankrijk en eenige kleine orders van Noorwegen in verband met den verbeterden toestand op scheepvaartgebied.

Op de doekmarkt gaat vrijwel niets om, hoewel prijzen nog steeds vast blijven en fabrikanten huiverig zijn om lang vooruit te verkoopen. Er is zeer weinig vraag van Indië, China en de overige markten in het verre Oosten, behalve Egypte, dat geregeld orders plaatst. Ook hoort men van orders van Frankrijk, Zuid-Amerika en het binnenland en eveneens van regeeringsorders tot vaste prijzen.

Manchester, d.d. 10 October 1918.

Prijzen van Amerikaansche katoen schijnen thans hun hoogtepunt te hebben bereikt. De markt daalde Vrijdag j.l. een penny per lb., terwijl de stemming sedert flauw is geweest. Er is een bepaalde verbetering in de oogst-vooruitzichten, terwijl ook het aanbod van New-Orleans en het Zuiden grooter wordt. Liverpool is bearish, terwijl ook verschillende speculanten in Wallstreet nog al gelijkwideerd hebben. Men meent, dat de politieke situatie op lagere prijzen wijst en de Banken schijnen algemeen hun voorschotten wat te verminderen, zoodat het niet te verwonderen is, dat prijzen dan ook flauw zijn. Egyptische katoen is onveranderd en er gaat hierin nog al wat om.

Spinners van Amerikaansche garens klagen, dat zij katoen welke zij reeds maanden geleden gekocht hebben, niet kunnen krijgen, zoodat zij zelfs hier en daar tijdelijk moesten stopzetten. Bovendien klaagt men algemeen over de kwaliteit, hetgeen voor spinners van fijnere garens zeer lastig is. Verkoopen van garens voor de binnenlandsche behoefte geschieden alleen bij directe behoefte en spinners zijn wel wat gemakkelijker dan eenige maanden geleden. Bovendien zijn prijzen zeer onregelmatig en is over het algemeen de kooplust zeer verminderd. Er loopen natuurlijk nog zeer groote contracten, doch de markt is veel flauwer geworden. Bundle-garens voor Frankrijk worden nog vlot verkocht in alle nummers en kwaliteiten. Bovendien is het aanbod van Egyptische garens verminderd, daar spinners voor regeeringsorders sterk bezet zijn.

De doekmarkt blijft zeer rustig en alles wijst er op, dat koopers een afwachtende houding aannemen; bovendien zijn fabrikanten niet geneigd lange contracten af te sluiten, daar zij vreezen, dat hunne productiekosten nog verder zullen stijgen. Indië en China zijn geheel uit de markt, terwijl ook Zuid-Amerika thans zeer voorzichtig koopt. Voor Frankrijk en in het binnenland worden nog groote zaken afgesloten.

Amerikaansche Katoen.

Volgens het Censusbureau te Washington bedraagt het geginde aantal balen katoen exclusieve linters:

(In duizendtallen balen.)

	1918/19	1917/18	1916/17
2 November	7794	7150	8619
18 October	6790	5572	7292
25 September	3720	2498	4063

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	9 Nov. '18	4 Nov. '18	28 Oct. '18	12 Nov. '17	11 Nov. '16
New York voor Middling ..	30,85 c	30,70 c	31,70 c	29,45 c	19,40 c
New Orleans voor Middling	30,38 c	29,50 c	30,25 c	27,88 c	19,— c
Liverp. v. Good Midd. Texas ..	23,42 d ¹⁾	22,05 d	23,97 d	22,31 d ²⁾	11,42 d ³⁾

¹⁾ 8 Nov. '18 ²⁾ Good Middling Amer. ³⁾ 10 Nov. '16 Middling Amer.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.

(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 8 Nov. '18	Overeenkomstige perioden	
		1917 ¹⁾	1916 ²⁾
Ontvangsten Gulf-Havens..	1704	1265	2102
" Atlant. Havens		943	1164
Uitvoer naar Gr. Brittannië	1072	849	1001
" 't Vasteland.		437	972
" Japan etc...		—	—

¹⁾ 9 November '17. ²⁾ 9 November '16.

Voorraden in duizendtallen	8 Nov. '18	9 Nov. '17	9 Nov. '16
Amerik. havens.....	1297	1082	1331
Binnenland.....	1158	831	1165
New York	?	?	113
New Orleans	?	?	384
Liverpool	221 ¹⁾	337	627

¹⁾ 9 November '18.

PETROLEUM.

(Ontleend aan den „Petroleum Review“ van 21, 28 September, 5, 7 en 12 October 1918).

Londen. De prijzen voor geraffineerde petroleum hebben gedurende de laatste weken geen verandering ondergaan.

Water White 1 s. 11¼ d. per gallon.

Standard White.. 1 s. 10¼ d. „ „

Beide destillaten zijn in Schotland en Ierland 1 d. per gallon duurder.

De prijzen voor smeerolie waren:

	20 Sept.	27 Sept.	18 Oct.
American pale	£ 37 — £ 43	£ 38—45	£ 38—47
American red.....	£ 38.10 s.—£ 45	£ 40—47	£ 41—48
American filt. cyl. .	£ 45 — £ 63	£ 49—68	£ 53—68
American dark cyl. £ 39	— £ 44	£ 41—46	£ 40—46

De prijzen voor benzine zijn:

No. 2 3 s. 8 d. per gallon.

No. 3 3 s. 7 d. „ „

Beide destillaten zijn in Schotland en Ierland 1 d. per gallon duurder.

De handel in terpentijn heeft een wijziging ondergaan. De conselhouders zijn verplicht, voorloopig de eerste vier maanden, hunne behoeften te dekken voor de helft met Fransche en voor de andere helft met Amerikaansche terpentijn. De prijs is 105 s. per cwt. ex wharf Londen.

Stookolie gaat tegen £ 14 per ton.

De prijzen voor paraffine wisselen in verhouding tot het smeltpunt af van 10½ d. tot 1 s. per 1 b.

Liverpool. De noteering van lampolie bedraagt 1 s. 11½ d. per gallon.

Benzine staat 3 s. 8 d. per gallon voor den kleinhandel.

Samuel Banner & Co. rapporteeren: De noteering voor White Spirit is 3 s. per gallon, verhandeld in partijen van 1 ton. Voor Schotland vermeerderd met 1 d., voor Ierland met 2 d. per gallon.

Bakoe. Er is voortdurend vaste vraag naar ruwe olie tegen de door de Regeering vastgestelde prijzen, n.l. 96 kopeken per poed voor ruwe Bakoe- en Grosny-olie.

New York.

Geraffineerd, in kisten 18,75 c. per gallon.

Standard White, in vaten.. 15,50 „ „ „

Pennsylvanian Crude \$ 4,— per vat.

Philadelphia.

Standard White 15,50 c. per gallon.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	IJzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
11 Nov. 1918..	nom.	122.—/—	330.—/—	30.—/—	52.—/—
4 „ 1918..	nom.	122.—/—	334.—/—	30.—/—	52.—/—
16 Nov. 1917..	92/6 ¹⁾	110.5/—	262.17/6	30.—/—	52.—/—
17 Nov. 1916..	nom.	139.10/—	188.17/6	30.10/—	57.10/—
20 Juli 1914..	51/4	61.—/—	145.15/—	19.—/—	21.10/—

¹⁾ Officiële prijs voor binnenlandsch verbruik.

DE TWENTSCHE BANK

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage - Utrecht

Maandstaat op 31 October 1918

DEBET

Aandeelhouders nog te storten	f	1.784.700,—	
Deelneming in de firma's:			
B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen			
B. W. BLIJDENSTEIN Jr., te Enschede			
LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.892.187,50, waarvan in geld gestort	„	6.342.187,50	
Deelneming in bevriende Bankinstellingen f 5.020.579,98, waarvan in geld gestort	„	3.550.079,98	
			f 11.676.967,48
Fondsen van Aandeelhouders			
te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht....	„	31.471.500,—	
Fondsen door ons gedeponoord voor rekening van bevriende instellingen	„	5.020.500,—	
Kassa, Wissels en Coupons	„	36.929.459,90½	
Nederlandsche Staatsleeningen	„	518.969,97	
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen	„	60.366.360,27	
Daggeldeeningen	„	1.700.000,—	
Saldo's bij Bankiers:			
beschikbaar voor eigen gebruik	f	2.805.283,12½	
voor rekening van derden	„	21.937.649,88	
gereserveerd voor geopende credieten	„	2.527.717,16	
			f 27.270.650,16½
Prolongatiën gegeven	„	9.950.285,—	
Eigen Fondsen en Syndicaten	„	3.371.301,05	
Credietvereniging	„	26.738.809,27	
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldo's Rek. Crt. f 42.126.924,51	f	42.126.924,51	
Af: loopende Promessen	„	2.210.000,—	
			„ 39.916.924,51
Voorschotten op Consignatiën	„	174.837,48	
Gebouwen en Safe Deposit	„	2.667.194,92½	
			„ 2.667.194,92½
			f 257.773.760,02½

CREDIT

Kapitaal	f	21.952.000,—	
Reservefondsen	„	8.199.877,—	
Waarborgfonds Credietvereniging	„	3.223.597,50	
Reserve Credietvereniging	„	2.775.027,66	
			f 36.150.502,16
Aandeelhouders voor gedeponoerde fondsen			
als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B	f	1.784.700,—	
in Leendepôt	„	34.707.300,—	
			„ 36.492.000,—
Zieken- en Pensioenfondsen	„	238.512,33	
Deposito's	„	42.032.249,80½	
Prolongatie-Deposito's	„	1.550.400,—	
Saldo te ontvangen en te leveren fondsen	„	620.368,23	
Saldo's Rekeningen-Courant	f	92.805.464,50	
„ „ „ voor gelden in het Buitenland..	„	21.937.649,88	
„ „ „ Credietvereniging	„	9.256.665,29	
			„ 123.999.779,67
Daggeld en Beleeningen	„	4.375.000,—	
Kassiers te Amsterdam	„	3.253.009,05½	
Te betalen Wissels	„	6.414.754,26	
Diverse Rekeningen	„	2.647.184,51½	
			„ 2.647.184,51½
			f 257.773.760,02½

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM
Telefoon 3600

'S-GRAVENHAGE
Telefoon H 280, 300

GRONINGEN
Telefoon 1555

AMSTERDAM

LEEUWARDEN

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.
PROSPECTUS GRATIS.

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Ver-
koop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e. a. verzekeringen
van elken aard.

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM EN ZUID-AMERIKA VIA NEW YORK

UITGAVE VAN J. B. WOLTERS GRONINGEN.
DEN HAAG.

Zoo juist verschenen:

BEKNOPT LEERBOEK DER HANDELSAARDRIJKSKUNDE

door B. A. KWAST,
Lecraar aan de hogere Handelsschool
te Groningen.

TWEDE DEEL. GEILLUSTREERD.
Tweede druk. Prijs f 1,65.

IN DEZEN PRIJS IS DE CRISISTOESLAG
BEGREPEN.

UNIE BANK

voor

Nederland en Koloniën
AMSTERDAM

Agentschappen in Indië:

BATAVIA, SOERABAYA,
BANDOENG,
MEDAN EN WELTEVREDEN

Agentschap in Nederland:

TILBURG

Internationale
Bank
voor
zakelyken waarborg
te Groningen.

5% pandbrieven
TOT DEN
KOERS VAN 97%

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieus
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN
Telegram-Adres: „VANUDEN”

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSEN

ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de

HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filialen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCH STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HULL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co
UTRECHT — POSTBUS 40

*EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH*

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370

Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

WESTZEEDIJK 594

Groote voorraden van artikelen op industrieel gebied

De Erven de Wed. J. van Nelle

ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM

ROTTERDAM

ANTWERPEN

EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

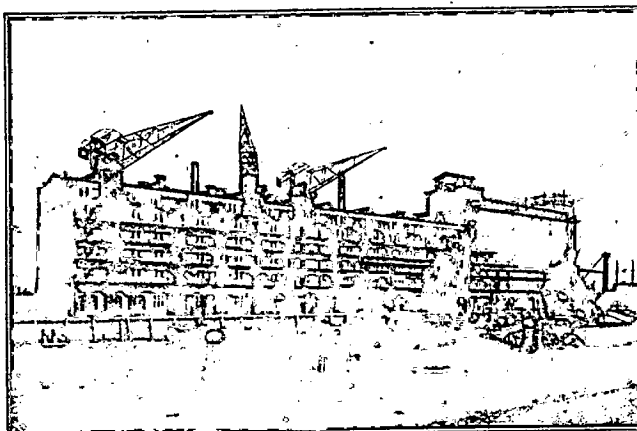
KAPITAAL:

f 10.000.000,—

EXPEDITIE

IN- EN UITKLARING

ASSURANTIE

PAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB”, ROTTERDAM

BEËEDIGDE WEGERS EN METERS

RESERVE-

FONDSEN:

f 1.639.297,15½

RUBBER-

ETABLISSEMENT

KINA-ETABLISSEMENT

BEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN
„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

MODERNE KOEL- EN VRIESINRICHTINGEN TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM VOOR HET OP LAGE
 TEMPERATUREN BEWAREN VAN AAN SPOEDIG BEDERF ONDERHEVIGE LEVENSMIDDELEN EN HANDELSWAREN.

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.

BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM” EN „DE SCHEEPSAGENTUUR”, BATAVIA, ENZ.

DELF

J.C. GOUDRIAAN S
 INDUSTRIE EN EXPORT-M

MOTORLOCOMOTIEVEN
 TRANSPORTWAGENS
 VOOR ALLE DOELEINDEN

AANLEG VAN
 FABRIEKSSPOOR

— SPOORWEGMATERIEEL —

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR
 MAASSLUIS EN HOEK VAN HOLLAND

Belasten zich met het rapporteeren van schepen en het
 behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg

NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ
 MAASSLUIS

Contracteeren voor het bergen van gezonken schepen en
 ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met
 het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.

DE SPAARNE-BANK
 HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
 WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

MARX & Co's BANK ROTTERDAM, Zuidblaak 56
 's-GRAVENHAGE, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 10.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX